

Warm welkom

Magazine over de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne

Gemeente
Rotterdam

Warm welkom

Voorwoord	3	Onderwijs: de Gaffel	20
Tijdelijk opvang vluchtelingen uit Oekraïne	4	Onderwijs: de Oekraïense School	22
Noodopvang in Rotterdam: sporthal De Wielewaal	6	Particuliere opvang: "Kleine dingen die de tijd samen bijzonder maken"	24
Particuliere opvang: "Als je een deur voor iemand opent, dan moet je dat helemaal doen"	8	Reis naar Nederland: als een enge droom	26
Hulpverleners vertellen: Leger des Heils	10	Het werk van een vrijwilliger: "Communicatie kan ook met een gebaar of glimlach"	27
Het Oekraïens Huis: een brug tussen culturen	11	Leven in Nederland: "Het belangrijkste is dat we hier veilig zijn"	28
Tamara's leven in Oekraïne	12	Verbinding met de stad: koken op het Scheepvaart- en Transportcollege	30
De tolkenpoule: "Als tolk wil ik mensen geruststellen"	14	Opvang op de Volendam: een dorp op het water	31
Opvanglocatie Smirnoffweg: van kaal kantoorpand naar hechte gemeenschap	16	Veerkracht van de stad: de programmadirectie blikt terug.	34
Hulpverleners vertellen: Stichting Mano	18	Colofon	36
Verbinding met de stad: Halloween in Charlois	19		

Voorwoord

Door de oorlog in Oekraïne zijn al veel mensen gevlucht. Volgens de laatste cijfers gaat het om bijna acht miljoen mensen. Ook richting Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond kwam in februari 2022 de vluchtelingenstroom snel op gang. In maart moest onze Veiligheidsregio 2.000 opvangplekken realiseren. Daarvan heeft Rotterdam 1.000 opvangplekken verwezenlijkt. In april kwamen daar - op verzoek van staatssecretaris Van der Burg - nog 1.270 plekken bij, waarvan de helft in Rotterdam is opgevangen.

Als stad hebben we het afgelopen jaar snel moeten schakelen. Aan het begin hadden we slechts dagen om voor goede opvang te zorgen. Een slaapplek, drie goede maaltijden per dag, scholing voor de kinderen, tolken en psychische bijstand om de eerste nood te ledigen.

Rotterdamers en Rotterdamse organisaties hebben hier samen de schouders onder gezet. De Veiligheidsregio en de hulpdiensten die een rol in de eerste noodopvang hebben gespeeld. Medewerkers van de gemeente Rotterdam sprongen bij. Ondernemers stelden panden ter

beschikking. Maatschappelijke organisaties als Leger des Heils en Stichting Mano boden begeleiding en zorg. Vrijwillige tolken hielpen bij de eerste intake van vluchtelingen. Het Rode Kruis dat vluchtelingen en particuliere opvang met elkaar matchte. En niet te vergeten alle Rotterdamers en maatschappelijke organisaties die vluchtelingen hebben opgevangen en dat nog steeds doen.

Voor al die inzet, het snelle schakelen en het organiseren van goede opvang wil ik iedereen bedanken. En ik hoop dat we met deze energie en inzet, vaker mensen die dat nodig hebben, hulp kunnen bieden.

Ik wens u veel inspiratie en leesplezier,

Faouzi Achbar
Wethouder Welzijn, Samenleven,
Sport en Digitale inclusie

Tijdlijn opvang vluchtelingen uit Oekraïne

Legenda

- ✓ Feiten en aantallen
- ★ Bijzonderheden
- 🚩 Mijlpalen bestuur/rijk

Eind februari 2022

- ✓ Eerste opvang in sporthal De Wielewaal in Charlois

Maart

- ✓ 900 vluchtelingen uit Oekraïne in Rotterdam
- ✓ In hotels, op schepen en op twee door gemeente verbouwde opvanglocaties
- ★ Oekraïens Huis opent: ontmoetingsplek en Vraagwijzer
- ★ Mobiel team Dienstverlening voor inschrijving
- 🚩 Noodwet van kracht
- 🚩 Taakstelling Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (VRR): 2.000 plekken
- 🚩 1^e Raadsinformatiebrief

April

- ✓ 1.900 vluchtelingen uit Oekraïne in Rotterdam
- ✓ Hiervan worden 750 vluchtelingen door particulieren opgevangen
- ✓ Overige vluchtelingen in hotels en op vier door gemeente verbouwde opvanglocaties

- ★ Cruiseschip Volendam arriveert in de Merwehaven
- ★ School De Grift gaat open
- ★ Opvanglocatie Max Euwelaan opent: regionale ontvangstlocatie
- 🚩 Taakstelling VRR: 3.470 plekken
- 🚩 2^e Raadsinformatiebrief

Mei

- ✓ 2.700 vluchtelingen uit Oekraïne in Rotterdam
- ✓ Hiervan worden 1.100 vluchtelingen bij particulieren opgevangen
- ✓ Overige vluchtelingen op de Volendam en op vier door gemeente verbouwde opvanglocaties
- ★ Dedicated wijkteam en Vraagwijzer starten
- ★ 1e banenmarkten, Hallo Werk start in Oekraïens huis
- 🚩 Bezoek ambassadeur van Oekraïne aan Rotterdam

Juni

- ✓ 2.800 vluchtelingen uit Oekraïne in Rotterdam
- ✓ Hiervan worden 1.200 vluchtelingen bij particulieren opgevangen
- ✓ Overige vluchtelingen op de Volendam en op 4 door gemeente verbouwde opvanglocaties
- ★ 1e gastgezinnencafé Rotterdam voor particulieren
- 🚩 Nieuw College: van wethouder Vincent Karremans naar wethouder Faouzi Achbar
- 🚩 Bezoek minister en staatssecretaris aan Rotterdam

Juli

- ✓ 2.900 vluchtelingen uit Oekraïne in Rotterdam
- ✓ Hiervan worden 1.300 bij particulieren opgevangen
- ✓ Overige vluchtelingen op de Volendam en op 5 door gemeente verbouwde opvanglocaties
- ★ Informatie en voorbereiding uithuizing de Volendam
- ★ Opvanglocatie Aarhof opent voor Oekraïners met auditieve beperking
- 🚩 3^e Raadsinformatiebrief

Augustus

- ✓ 2.500 vluchtelingen uit Oekraïne in Rotterdam
- ✓ Hiervan worden 1.350 vluchtelingen bij particulieren opgevangen
- ✓ Overige vluchtelingen op de Volendam en op 8 door gemeente verbouwde opvanglocaties
- ★ Uithuizing Volendam i.s.m. de regio
- ★ School De Gaffel gaat open
- ★ 2e gastgezinnencafé voor particulieren

September

- ✓ 2.400 vluchtelingen uit Oekraïne in Rotterdam
- ✓ Hiervan worden ruim 1.400 vluchtelingen bij particulieren opgevangen
- ✓ Overige vluchtelingen op de inmiddels 14 door gemeente verbouwde opvanglocaties
- ★ Ondersteuningsaanbod particuliere opvang
- ★ Uithuizing van de Volendam

Oktober

- ✓ 2.200 vluchtelingen uit Oekraïne in Rotterdam
- ✓ Hiervan worden 1.400 vluchtelingen bij particulieren opgevangen
- ✓ Overige vluchtelingen op de zeventien door gemeente verbouwde locaties
- ★ Klein aantal tolken komt tijdelijk in dienst
- ★ Publicatie onderzoek over impact van de oorlog
- ▢ Bijzondere status vluchtelingen verlengd
- ▢ Normvergoeding wordt verlaagd door het Rijk
- ▢ 4^e Raadsinformatiebrief

November

- ✓ 2.300 vluchtelingen uit Oekraïne in Rotterdam
- ✓ Hiervan worden bijna 1.350 vluchtelingen bij particulieren opgevangen
- ✓ Overige vluchtelingen op de achttien door gemeente verbouwde opvanglocaties
- ★ Bezoek wethouder Faouzi Achbar aan particuliere opvang

Alle getallen zijn afgerond op tientallen.

Noodopvang in Rotterdam: sporthal De Wielewaal

Toen de eerste bus met Oekraïense vluchtelingen in maart aankwam, stond algemeen commandant Bevolkingszorg Paul Brinkman met zijn collega's bij noodopvanglocatie De Wielewaal op ze te wachten. Negen maanden later is hij nog altijd druk in de weer om de opvang zo soepel en humaan mogelijk te laten verlopen. "Ik heb zoveel respect voor de collega's in de frontlinie. Ze krijgen heel wat voor hun kiezen. Soms moeten ze in een oogwenk beslissen of de toekomst van mensen in Nederland ligt."

Crisis?

In zijn jarenlange ervaring als ambtenaar rampenbestrijding én commandant Bevolkingszorg heeft Brinkman veel verschillende

crisissituaties van dichtbij meegemaakt. Van uitslaande branden tot ruim twee jaar corona: zijn team staat paraat om het proces samen met alle partners in goede banen te leiden.

Van een crisis wil Brinkman – afgezien van de hectische eerste weken – niet spreken bij Opvang Vluchtelingen Oekraïne (OVO). "Het is meer een enorme opgave die voortkomt uit jarenlange beleidskeuzes." Een belangrijk verschil met een 'reguliere' crisis is dat de formele structuur niet aansloot op de situatie. "Je bent veel meer aan het schakelen in beleid en uitvoering om de zaak voor elkaar te krijgen." Het dossier werd al snel politiek, waardoor de baan van Brinkman ook veranderde in die van een soort politiek adviseur. "Dat is wel anders dan kunnen duwen

op basis van bekende structuren. Die heb je nu niet, dus je moet het meer zoeken in overredenen, overleggen, samenwerken, samenspel."

De eerste bus

In de eerste weken na het uitbreken van de oorlog was het anders. "Dat was echt crisis. Noodopvang, het regelen van een sporthal en alle benodigdheden, dat werk." Brinkman kreeg al snel een telefoontje van het ministerie van Justitie en Veiligheid: of hij met de burgemeester en wethouder wilde kijken of Rotterdam de eerste noodopvang kon regelen. "En op welke termijn dan? Het liefst vanavond nog. Dan druk je op de knop, ga je met veel mensen schakelen en binnen vier uur hadden we sporthal De Wielewaal operationeel."

Het opzetten van een noodopvanglocatie is teamwork. Veel collega's van de gemeente droegen vanuit hun reguliere baan hun steentje bij, samen met mensen van Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond en veiligheidsdiensten als politie en brandweer en welzijnsorganisaties als het Rode Kruis. De betrokken partijen deden alles om het zo snel mogelijk voor elkaar te boksen, vertelt Brinkman trots. "De eerste bus kwam aan om 23.00 uur en alles stond klaar." Het was een soort masterclass crisismanagement. "Zo kun je ook met elkaar zakendoen: over verschillende clusters heen, met verschillende partijen binnen het veiligheidsdomein. De urgentie was voelbaar, iedereen wilde leveren. Met zijn allen de schouders eronder en gaan."

Naast de praktische kant was er ook de persoonlijke. De aankomst van de eerste bus was een heftig moment, ook voor Brinkman. "Dan wordt het nieuws daadwerkelijk werkelijkheid. Dan stappen daar ineens vrouwen met hele kleine kinderen uit met bange ogen: waar ben ik in godsnaam beland?" Iedereen deed zijn best om de vluchtelingen een warm welkom te bieden.

“Trots, juist omdat het zo complex is.”

“Maar dat is lastig, in een sporthal waar 250 veldbedjes staan. Er hangt toch een rare sfeer. Mensen hebben dagenlang gereisd, geen plek in Ter Apel, in de bus naar een onbekende plek. Dan kom je aan en dan willen mensen daar van alles van je. Want we willen weten hoe ze heten, of ze gezond zijn, of ze ingeënt zijn tegen corona, noem maar op. Terwijl de vluchtelingen eigenlijk maar één ding willen: gaan liggen op een bedje, contact zoeken met je vrienden en familie, weten of ze veilig zijn.”

In de beginfase waren Brinkman en zijn collega Aike Janssen vrijwel 24/7 op De Wielewaal. Er was altijd iets te doen, maar de twee zorgden ervoor dat ze tijd vonden om in gesprek te gaan met vluchtelingen. “In de spaarzame momenten die je hebt probeer je af en toe aan te schuiven, bijvoorbeeld als de mensen aan het eten zijn. Dan krijg je wel heftige verhalen te horen. Zo houd je feeling met waar je echt mee bezig bent, dat is heel belangrijk.”

Collega's in de frontlinie

De eerste twee, drie dagen kwamen de bussen met vluchtelingen uit Ter Apel, gecoördineerd door het COA. Maar al snel wisten Oekraïners én anderen zelf De Wielewaal te vinden. “Het is verbazingwekkend hoe snel vluchtelingenstromen zich organiseren.” Mensen kwamen zelf met de auto of het OV, organisaties mobiliseerden vluchtelingen via social media. Het werd heel snel heel druk. “Dat was te behappen, maar wel een zoektocht”, herinnert Brinkman zich. “Je weet niet wat er op je afkomt. Wat registreer je, hoe ga je om met mensen, hoe doe je gezondheidschecks? Dat proces richt je steeds beter in.”

Vrijwilligers van het Rode Kruis kwamen geregeld voor lastige dilemma's te staan, bijvoorbeeld bij het checken of mensen wel binnen de regeling pasten. Gaandeweg kwam er meer grip op het proces, met dank aan partijen als Jeugdbescherming Rotterdam, de Afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel (AVIM), de Rotterdamse politie, het Leger des Heils en later ook Stichting Mano. Juist deze collega's verdienen volgens Brinkman een podium. “Ik heb zoveel respect voor de collega's in de frontlinie. Ze krijgen zoveel voor hun kiezen. Soms moeten ze in een oogwenk beslissen of de toekomst van mensen in Nederland ligt.”

Blik op de toekomst

Als crisismanager probeer je altijd vooruit te kijken en rekening te houden met alle mogelijke scenario's. Of, zoals Brinkman het zelf zegt: “Je probeert voor de bal te blijven. Dat lukt natuurlijk niet altijd, maar je houdt in ieder geval zicht op het veld.” Brinkman verwacht dat de opvang van Oekraïense vluchtelingen een proces van de lange adem wordt, bemoeilijkt door factoren als de stroom asielzoekers, de krappe huizenmarkt en de energiecrisis.

Juist omdat de hele situatie zo complex is, kijkt hij trots terug op wat er in negen maanden is neergezet. “Vanuit een humaan oogpunt hebben we het zo goed gedaan. De beginfase was overzichtelijk: je bouwt een sporthal op en je zorgt dat de boel gaat lopen. Daarna komt het hele scala van onderwijs tot inkomen, het politieke spel, het aftasten van de draagkracht van de stad. Maar je ziet het: in crisistijd staat er een organisatie die zóveel aankan, zoveel mensen die een extra stap willen zetten. We vinden het allemaal vanzelfsprekend, maar toch sta ik er elke keer weer van versteld. Alle betrokken partijen werken zo enorm hard, dat verdient aandacht.” ■

Alex

Jens

Eelco

Karin

Tamar

Milena

Gastgezin Kandt: "Als je een **deur** voor iemand **opent**, dan moet je dat **helemaal** doen"

Karin en Eelco Kandt wonen met hun kinderen Jens (15) en Tamar (13) in Delfshaven. In mei trokken Alex en Milena (beide 25) in bij het gastgezin. Karin en Eelco begeleidten hen zo veel mogelijk en hielpen ze hun draai te vinden in Rotterdam. Inmiddels hebben Alex en Milena allebei een baan en woont het stel in een huisje op een recreatiepark in de buurt van Hellevoetsluis. Voor dit gesprek kwamen zij even terug op 'het oude nest', bij de familie Kandt.

Uno spelen en Sparta aanmoedigen

Karin en Eelco bespraken de opvang eerst met de kinderen, die waren meteen enthousiast en wilden graag helpen. Het gezin stond al een tijdje op de wachtlijst van TakeCareBnB als gastgezin toen zij via via over Alex en Milena hoorden. Ze verbleven tijdelijk in een opvanglocatie in Ridderkerk en waren op zoek naar een nieuwe locatie om te wonen. Er volgde een gesprek en het bleek al snel een match.

In het huis hadden Alex en Milena een eigen ruimte en voldoende privacy. Ook brachten ze veel tijd door met Jens en Tamar. "We deden veel spelletjes, in het begin speelden we elke dag Uno", vertelt Tamar. "Of we keken films samen. En Milena en ik deden

samen onze make-up." Milena zit naast Tamar en legt haar hand op de schouder van het meisje. Karin: "Hun vriendschap is hecht, ze hebben aan een blik genoeg. Als ze elkaar zien, is het gelijk weer zoals het was."

Alex en Jens delen een andere passie: voetbal. Ze speelden vaak samen en Jens introduceerde Alex bij zijn voetbalclub RVV Blijdorp. Daar speelt Alex nu in een team op zijn eigen niveau. Zijn team regelde kleding en voetbalschoenen voor hem, maar inmiddels heeft hij gespaard en kon hij zijn eigen voetbalschoenen kopen. Bovendien bleef het niet bij zelf spelen: Eelco en Jens namen Alex ook mee naar wedstrijden van Sparta op het Kasteel.

Coaching

De eerste maanden boden Karin en Eelco een luisterend oor en zorgden zij voor goede ondersteuning waar nodig. Ze dachten na over hun rol en hoe ze Alex en Milena konden helpen. Ze lieten het stel de stad zien en leerden Milena fietsen. Via een café in de buurt hielpen ze Milena aan een baan in de bediening. Omdat Alex een rijbewijs heeft, namen ze hem mee naar het DPD-pakketpunt in de buurt. Daar kon hij aan de slag als pakketbezorger. Inmiddels heeft Alex een baan op zijn opleidingsniveau aangeboden gekregen. De twee maakten lange dagen en werkten hard, maar kregen daar zelfstandigheid en onafhankelijkheid voor terug. Zo kunnen ze samen bouwen aan hun toekomst.

Het stel zou eerst drie maanden blijven, maar die waren zo om. Karin: "Ze konden nog niet terug naar Oekraïne en wij wilden ze perspectief bieden. Samen hebben we uitgezocht hoe ze hun situatie kunnen veranderen en hoe ze een toekomst kunnen opbouwen. Het scheelt dat Oekraïners makkelijker aan het werk mogen en daardoor sneller meedraaien in de maatschappij, vergeleken met andere vluchtelingen. Ik ben blij dat wij Alex en Milena deze hulp konden bieden."

Karin zou graag zien dat de overheid komt met een plan voor de begeleiding en integratie van vluchtelingen op de lange termijn. "Wij konden Alex en Milena helpen, maar hier moesten we zelf onze weg in vinden. Oekraïense vluchtelingen kunnen meteen aan het werk in Nederland, maar er moet voor veel meer mensen een oplossing komen. Het werken geeft perspectief, bovendien is er voldoende werk in Nederland. Ik vertel dit verhaal omdat ik hoop dat we hiervan leren en met elkaar beter kijken naar wat er nu écht nodig is om iedereen een goede plek in onze maatschappij te kunnen geven."

Waardevolle ervaring

Het gezin heeft nog wekelijks bel- en appcontact met Alex en Milena en ze hebben Sinterklaas samen met hen gevierd. Alex en Milena zijn dankbaar voor hoe ze zijn ontvangen door het Nederlandse gezin. Milena: "We hebben hier echt familie. Ze hebben zo'n groot hart." Ze kan zich niet voorstellen hoe het is om je huis zo te openen voor vreemden. Karin reageert vrijwel direct: "Als je een deur voor iemand opent, dan moet je dat helemaal doen en niet maar half." Karin knikt naar Alex en Milena en naar haar kinderen.

Karin spreekt van een unieke ervaring. "We zijn blij dat onze kinderen een andere cultuur hebben leren kennen. Bijvoorbeeld met eten. Zo stond Milena 's ochtends vroeg al kip te bakken. Dat koken ging de hele dag door, Oekraïners eten wanneer ze honger hebben. Wel wat anders als de Nederlandse traditie waarbij we drie per dag eten." Daarnaast is Karin trots op Alex en Milena. "Hoe zij in zichzelf hebben geïnvesteerd door zes maanden lang keihard te werken. En dan ook nog online Engelse les volgen in hun vrije tijd. Ik heb veel respect voor hoe zij met de situatie zijn omgegaan. Wij konden ze ondersteunen en coachen, maar zij deden het." ■

“Zelf probeerde ik Oekraïense gebarentaal onder de knie te krijgen, gebaren zoals ‘goedemorgen’ of ‘eet smakelijk.’”

Hulpverleners vertellen: Leger des Heils

Vanaf begin maart werkte Laura Vermeer als hulpverlener namens het Leger des Heils op verschillende locaties. Een bijzondere periode was die met haar vaste team op slaapschip MS Alemannia. Hier verbleven rond de tachtig bewoners, onder wie zo'n twintig kinderen. Het was een locatie met een verhaal: bijna alle volwassenen waren slechthoerend of doof. Laura vond snel haar weg en kijkt met plezier terug op deze intense, maar bijzondere periode. Het schip is inmiddels van de ligplaats vertrokken en de bewoners zijn verhuisd naar een andere opvanglocatie in Rotterdam.

Bedreven in Google Translate

De communicatie was, zeker in het begin, een uitdaging. Laura: “Vaak gebruikten we Google Translate op onze telefoons. Daarbij was het lastig dat slechthorenden en doven moeilijk hun pijn of klachten konden aangeven. Gelukkig ondersteunde SWeDoRo (Stichting Welzijn Doven Rotterdam) waar nodig. Ook de hulp van tolken werd regelmatig ingeschakeld, bijvoorbeeld tijdens een bewonersavond waar informatie werd gedeeld vanuit de gemeente of voor een belangrijke afspraak in het ziekenhuis.

Na een periode flink tikken op haar mobiel via Google Translate, vonden Laura en de slechthorenden en doven elkaar steeds beter. De bewoners werden zelfstandiger en hielpen elkaar veel met administratieve taken, zoals een DigiD-account regelen. Sommige bewoners vonden zelfs werk. Laura: “Veel mensen werken bij de gemeentelijke kwekerij van Stadsbeheer. Ze hebben daar plezier met elkaar. Ik ben ervan overtuigd dat alle bewoners met goede begeleiding een plek vinden in Nederland.”

Samen naar de Hema

Een dag op het schip startte met een overdracht met het team. Dit bestond uit vier mensen van het Leger des Heils. Zij signaleerden wat zich zoal afspeelde en bespraken dit tijdens de overdracht. Ook namen zij de actielijst door, zoals tandartsingrepen of bezoeken aan de stad. Na de overdracht ontbeten zij gezamenlijk met de bewoners van het schip. Laura: “De eerste weken zaten wij alleen met het team aan tafel tijdens het ontbijt. Na een tijdje kwamen

bewoners steeds vaker bij ons zitten.

Zelf probeerde ik Oekraïense gebarentaal onder de knie te krijgen, gebaren zoals ‘goedemorgen’ of ‘eet smakelijk’. Dat leverde altijd vrolijke reacties op. Ook ging ik samen met gezinnen naar de Hema of de bank. Mensen waarden de moeite die je doet enorm, al lijkt het zo klein.”

Activiteiten op het schip

“Na werk en school was het een drukke boel op het schip”, vertelt Laura. Soms organiseerde het Leger des Heils activiteiten voor kinderen, zoals knutselen of bingo. Laura maakte de dag en het tijdstip bekend via een krijtbord op het schip. “Vanuit een inzamelpunt uit de stad kregen we spullen en kleding voor de vluchtelingen. De spullen gebruikten we toen om activiteiten op het schip te organiseren en de kleding werd verdeeld onder de gezinnen.” Het Leger des Heils is inmiddels goed voorzien en heeft geen kleding en spullen meer nodig.

Stichting Inclusia organiseerde de activiteiten buiten het schip. De kinderen gingen bijvoorbeeld naar een speelveld. Juist die kinderen maakten veel indruk op Laura. “Mij blijft vooral bij hoe zij onder deze omstandigheden konden samenspelen en lol hebben.” Ze neemt haar ervaring op het schip mee in haar studie Social Work. “Inlevingsvermogen en oprechte interesse helpen je om je doelgroep te begrijpen, dat heeft ze zeker geleerd. Of je elkaar nu verstaat of niet.” ■

Het Oekraïens Huis: een brug tussen culturen

Begin maart was het Oekraïens Huis nog een leegstaand pand. De gemeente liet het verbouwen tot een fijne ontmoetingsplek voor Oekraïense vluchtelingen, waar coördinator Oksana Savchuk (welzijnsorganisatie Wmo Radar) samen met vrijwilligers voor het dagelijkse programma zorgt. In het enige Oekraïense Huis van Nederland kunnen vluchtelingen met én van elkaar leren, tot rust komen en bovenal: elkaar steunen. Voor praktische vragen zijn er collega's van de gemeentelijke Vraagwijzer aanwezig, HalloWerk koppelt vluchtelingen aan werkgevers. Verder organiseren vrijwilligers hier allerlei activiteiten, zoals taallessen.

“We begonnen echt met niets”

Oksana komt zelf uit het westen van Oekraïne. Ze kwam in 2017 naar Nederland en woonde al in Rotterdam. Kort voordat de oorlog begon, was ze gestopt met haar werk als architect. Ze wilde landgenoten helpen en ging aan de slag als vrijwilliger bij Wmo Radar, later kwam ze daar vast in dienst. Ze hielp mee met de opzet van het Oekraïens Huis. “We begonnen echt met niets: samen met andere vrijwilligers en oproepkrachten van de gemeente hebben we het huis ingericht. Toen de eerste bezoekers kwamen, waren we nog bezig het tapijt te leggen. De eerste periode was enorm heftig.” Er ontstond een constante stroom van mensen met veel vragen. Oksana: “Het leek alsof mensen hun gevoel hadden uitgeschakeld en in de overlevingsstand stonden. Ik

herinner mij nog hoe mensen mij aankeken met ogen van glas. Daarom was hulp bieden onze belangrijkste functie.”

Creëren van een community

In het begin maakte Oksana lange dagen. Ze wilde koste wat kost helpen. De vluchtelingen kwamen de eerste maanden vooral met praktische vragen of redenen naar het Oekraïens Huis. Oksana en de vrijwilligers willen juist stimuleren dat mensen óók voor steun of voor de gezelligheid langskomen. Daarom hebben zij de afgelopen maanden hun aanbod van (psychologische) hulp, trainingen en activiteiten verbreed: van een brunch voor jonge moeders tot een kookworkshop voor ouderen. Daarnaast geven vrijwilligers ook taallessen in Nederlands en Engels op verschillende niveaus. Oksana: “We hebben echt iets moois opgebouwd afgelopen maanden. Mensen delen hier verhalen met elkaar. Iedere dag zetten onze ongeveer vijftig vrijwilligers zich in voor een fijne ontmoetingsplek.”

Rol van de gemeente

De gemeente biedt in het Oekraïens Huis laagdrempelig hulp: vluchtelingen kunnen hier met al hun vragen terecht bij de gemeentelijke Vraagwijzer. Bijvoorbeeld vragen over financiën, zorg of scholing. Ook is bemiddelingsbureau HalloWerk, het matchingsplatform van de gemeente, hier van maandag tot en met donderdag te vinden. De coaches van HalloWerk begeleiden de vluchtelingen naar een baan in Nederland. Oksana vindt dit een bijzonder goed initiatief. “In de eerste dagen merkten we dat mensen terechtkwamen in een uitbuitingssituatie. HalloWerk helpt mensen aan een baan waar zij onder goede omstandigheden kunnen werken. Op de banenmarkt die ze hier laatst organiseerden, kwamen zo'n honderd mensen af.”

Blik op de toekomst

Waar Oksana eerst vooral administratieve ondersteuning verzorgde, focust zij nu veel op de cultuur in het Oekraïens

Huis. “Mensen verwachten dat er geen grote cultuurverschillen zijn tussen Nederland en Oekraïne, maar die zijn er zeker wel. Gezond eten betekent bijvoorbeeld voor Oekraïners drie keer per dag een warme maaltijd en zo vaak mogelijk soep. Ik wil een brug slaan tussen de culturen. Want als mensen elkaar niet begrijpen, is dat lang niet altijd omdat ze elkaars taal niet verstaan.”

Oksana vertelt dat veel mensen een actieve rol in de gemeenschap willen en zelf graag initiatieven opstarten. Ze wijst enthousiast op een schaakset in een hoek van de ruimte: “We zijn nu vanuit het Oekraïens Huis bijvoorbeeld bezig met de oprichting van een schaakclub.”

Het Oekraïens Huis is er voor vluchtelingen die zich hier willen vestigen én voor de mensen die al plannen maken om terug te gaan. Oksana: “Voor de mensen die niet in Nederland willen blijven, is het Oekraïens Huis een tijdelijke plek die hopelijk toch voelt als thuis. Dat is waar ik iedere dag mijn bed voor uitkom: dit moet een plek zijn waar mensen tot rust komen en zich welkom voelen. Daar blijf ik mij voor inzetten zolang het nodig is.” ■

“We hebben echt iets moois opgebouwd afgelopen maanden. Mensen delen hier verhalen met elkaar.”

Tamara's leven in Oekraïne: "Charkov is mijn thuis, mijn ziel"

Tamara Feschenko zit in de woonkamer van zorginstelling de Hippiashof (IJsselmonde), nu in gebruik als opvanglocatie voor vluchtelingen. Ze chat via de app Viber met haar zus en vrienden in Oekraïne. Tijdens het gesprek laat ze foto's en filmpjes zien van paddenstoelen die ze daar verzamelde. De beelden omlijsten het verhaal over haar leven in Oekraïne.

Opgroeien in Zjytomyr Polissia

Tamara is geboren in het gebied Zjytomyr Polissia, zo'n 150 kilometer ten westen van Kiev. Toen zij één jaar oud was, overleed haar vader in de Tweede Wereldoorlog. Tamara: "Het blijft verdrietig dat ik hem nooit heb leren kennen. Ik heb een gedicht over zijn dood, dat draag ik altijd bij me." Tot haar veertiende woonde Tamara met haar moeder, broer en zus. Daarna verbleef ze op de school waar ze een opleiding tot naaister volgde. Dit was een speciale school waar meer kinderen studeerden die een ouder hadden verloren in de oorlog.

Na het behalen van haar diploma tot naaister kreeg Tamara een aanstelling in Charkov, in het oosten van het land. Ze verhuisde en volgde daar de avondschool. "Ik had de middelbare school niet afgemaakt en heb dat toen ingehaald. Na de avondschool studeerde ik door en werd elektrotechnicus." In een laboratorium ontwikkelde ze elektrische apparatuur. Ze werkte in een innovatieve omgeving met ontwerpers, testers en engineers. "Ik zal de leuke samenwerking tussen de verschillende afdelingen niet snel vergeten. Er was een goede sfeer."

Honderden paddenstoelen

Paddenstoelen zoeken was Tamara's favoriete hobby in Oekraïne. Glimlachend laat ze foto's van honderden paddenstoelen zien. Tamara: "Met een hele groep mensen gingen we in de weekenden paddenstoelen zoeken in het bos. Er waren nog geen mobiele telefoons, dus moesten via het postkantoor bellen om iemand in een andere stad te spreken. Dan spraken we de tijd af en zagen elkaar vervolgens op het treinstation." Tamara vertelt hoe bomvol deze trein zat. Mensen vanuit de hele stad trokken eropuit. "Ik heb veel contacten opgedaan tijdens het zoeken van paddenstoelen. En in de trein. Met deze vrienden wandelde ik in het park of ging ik naar het theater." Wat ze deden met al deze paddenstoelen? Ze kookten er gerechten mee of verzamelden deze thuis in alle soorten en maten.

Een groot gemis

Tamara heeft een hele goede band met haar zus. Ter illustratie laat zij zien dat hun appartementen slechts één straat van elkaar verwijderd zijn. De zussen kwamen dagelijks bij elkaar over de vloer en deden alles samen. Ze mist haar zus en ook haar vrienden enorm. Ze vertelt: "Ik denk veel terug aan de verjaardagen met mijn zus en vrienden. We kookten dan veel lekkere gerechten zoals gevulde eieren met paddenstoelen en shuba (letterlijk vertaald 'bontjas'). Een gerecht met geraspte wortel, aardappel, bieten en haring, We bellen veel of sturen berichten via Viber (een soort Whatsapp), maar ik kan niet wachten tot ik hen weer zie."

“Ik beseft mij dat er veel werk te doen is als ik terug ben. Maar dat doe ik met alle liefde.”

Warm welkom | Tamara's leven in Oekraïne: "Charkov is mijn thuis, mijn ziel"

Vertrek uit Charkov

Op een dag waren de bombardementen en schietpartijen zo heftig dat Tamara niet wilde blijven. Het was gevaarlijk en ze was heel bang. Tamara: “Er reden geen bussen of metro's meer, maar er was een man die me met de auto naar het centraal station wilde brengen. Ik had één uur om mijn tas te pakken. Ik belde mijn zus en vroeg of ze meeging, maar zij wilde niet weg. Dus ik ben alleen vertrokken.” Vanaf het station reisde ze met de trein naar Lviv en later naar Polen. Daar was een tijdelijke opvang voor vluchtelingen. Tamara benadrukt haar fijne ervaringen daar. “De vrijwilligers in Polen waren fantastisch. Ze waren lief en behulpzaam. Daar ben ik erg dankbaar voor. In Polen koos ik ervoor om naar Nederland te gaan. Ik was nieuwsgierig naar dit land en ik wilde de Noordzee graag zien.”

Opvang in Nederland

Eenmaal in Nederland, kwam Tamara terecht op het cruiseschip de Volendam. Ze vertelt hoe aardig de mensen waren en hoe goed de opvang was georganiseerd. Tamara kijkt terug op een leuke tijd, waar ze bijvoorbeeld kostuums heeft genaaid voor de kinderen voor een voorstelling op het schip. Ook is ze met een groep in Amsterdam en naar de Keukenhof geweest. Tamara: “Ik heb hier mensen leren kennen om mee te praten of waarmee ik een wandeling kan maken.”

Charkov als thuisbasis

Tamara droomt van een tijd dat de oorlog is afgelopen en ze terug kan naar Charkov. “Het is mijn thuis, mijn ziel. Daar kan ik mijn zus en vrienden eindelijk weer zien. Ik beseft mij ook dat er veel werk te doen is als ik terug ben. We moeten alles schoonmaken en opnieuw opbouwen. Maar dat doe ik met alle liefde.” ■

De tolkenpoule: “Als tolk wil ik mensen geruststellen”

Toen de eerste Oekraïners zich in Rotterdam meldden, diende zich ook gelijk de eerste uitdaging aan: de taal. Tolken vervullen een onmisbare rol. Zij ondersteunen in de communicatie tussen Oekraïners en hulpverleners en ambtenaren. Op die manier proberen de tolken zoveel mogelijk onzekerheid weg te nemen. Madina Benava is een van die tolken. Samen met Irma Bijl, coördinator van de gemeentelijke tolkenpoule, vertelt zij over haar werk.

Landgenoten helpen

Madina werkte als accountmanager in Capelle aan den IJssel, maar stopte hiermee toen de oorlog begon. Ze vertelt over haar motivatie om als tolk aan de slag te gaan. “Ik wilde mij focussen op mijn familie die uit Oekraïne naar Nederland zou komen. Maar na een tijdje merkte ik dat ik tijd over had. Toen heb ik mij aangemeld als vrijwilliger. Via via kwam ik vervolgens terecht bij de tolkenpoule. Ik ben blij dat ik mensen nu kan helpen. Want bedenk je maar eens: waar ga je heen als je de taal niet spreekt? Als je zoveel vragen hebt? Als tolk wil ik mensen geruststellen. Vluchtelingen zijn heel positief over de organisatie van de opvang, bijvoorbeeld over de lessen en activiteiten voor kinderen. Hier kunnen andere gemeenten een voorbeeld aan nemen.”

De tolkenpoule

Direct vanaf de start bij de noodopvang in sporthal De Wielewaal waren tolken cruciaal. Het begon met een Russisch sprekende collega van de gemeente, die eerst zelf tolkte en later ook anderen instrueerde. Na enkele maanden professionaliseerde de tolkenpoule en werd Irma Bijl coördinator. De poule bestond uit zo’n dertig mensen, tegen het eind van het jaar waren dat er nog tien. De meeste tolken hebben een contract bij de gemeente, de andere werken vrijwillig.

De tolken in de poule zijn divers, qua leeftijd en achtergrond. Irma: “We hebben bijvoorbeeld een tolk van rond de 60 jaar oud, zij woont in Maassluis en is al dertig jaar in Nederland. Een vriend van haar broer woont toevallig in Rotterdam, dus ze vroeg hem om ook te tolken. Zo gaat het vaak via het eigen netwerk en Oekraïense organisaties, mensen meldden zich ook spontaan aan.”

Inzet per locatie

Madina is druk in de weer op de Max Euwelaan. Ze heeft zojuist vluchtelingen geholpen bij hun gesprek met de dokter. “De vluchtelingen ervaren veel onzekerheid. Daarom vind ik het fijn om echt de tijd te nemen voor de gesprekken die ik met ze heb.”

De inzet van tolken verschilt per locatie. De Max Euwelaan is de doorstroomlocatie waar de vluchtelingen zich melden zodra zij in Rotterdam aankomen. Er werken meestal twee tolken op deze locatie. Ze helpen bij de inschrijvingen als mensen hier arriveren, onder andere bij de matchingsgesprekken voor een plaats bij een gastgezin. Op het stadhuis helpen tolken onder meer mee voor het verkrijgen van leefgeld en in het Oekraïens Huis voor hulp bij het loket van de Vraagwijzer. Irma noemt de opvang op de Charloisse Lagedijk in het bijzonder, omdat daar Oekraïense vluchtelingen wonen die veel zorg nodig hebben. "Tolken vinden het heel fijn om daar te werken omdat het erg dankbaar is, maar het is ook heel zwaar. Daarom wisselen we locaties altijd af."

Gevoel van veiligheid

Irma ziet dat het werk van tolk soms tot ingewikkelde situaties leidt, bijvoorbeeld bij woonsituaties waar extra zorg en begeleiding nodig is. "Daar kunnen de rollen van tolk en begeleider door elkaar gaan lopen, als de betrokkenheid groot is. Als je als enige meegaat naar het ziekenhuis ben je al snel meer dan een tolk."

Ondanks die uitdagingen ziet Madina vooral de mooie kant van haar werk. "Ik vind het bijzonder dat je mensen ontmoet die zoveel ellende hebben meegemaakt, maar nog het mooie zien in de allerkleinste dingen. Dan denk ik: wat fijn dat ik met mijn beroep jullie een gevoel van veiligheid kan geven na zo'n intense periode." ■

"Wat fijn dat ik met mijn beroep mensen **een gevoel van veiligheid** kan geven na zo'n intense periode."

Locatie Smirnoffweg: van kaal kantoorpand naar hechte gemeenschap

In het Waalhavengebied ligt opvanglocatie Smirnoffweg. In dit voormalig kantoorpand wonen ongeveer honderd Oekraïense vluchtelingen, omringd door containers. Locatiemanager Jan van Keulen (stichting Ontmoeting) geeft een rondleiding door het gebouw. Hij kent en begroet iedereen en vraagt een bewoonster via een vertaalapp hoe het gesprek op de school van haar dochter ging. In de gezamenlijke woonruimte nemen ook Simon van Lingen (accounthouder gemeentelijke opvang) en social worker Neline den Ouden plaats aan tafel.

Van kaal kantoorpand naar hechte gemeenschap

In maart dit jaar is het gebouw in opdracht van de stadsmariniers door de gemeente enigszins omgebouwd om als opvanglocatie te kunnen dienen: er zijn vooral wanden neergezet en spullen verzameld. In de tussentijd benaderde de gemeente stichting Ontmoeting met de vraag of deze het beheer van de locatie op zich wilde nemen. Stichting Ontmoeting helpt mensen die de verbinding met de maatschappij kwijt raken, bijvoorbeeld dak- en thuislozen. Jan, werkzaam voor de stichting, werd gevraagd als locatiemanager op de Smirnoffweg.

Jan: "Vanaf het begin hebben we er alles aan gedaan om hier een fijne plek te maken. De deur van ons kantoor staat altijd open en we maken gedurende de dag met iedereen een praatje. We

organiseren verschillende activiteiten, zoals Nederlandse les, kickboksen en met zijn allen met de bus naar het zwembad." Simon vult aan dat Ontmoeting hier echt een hechte community heeft gecreëerd. De saamhorigheid maakt dat mensen op de locatie willen blijven, ook al zijn er mooiere plekken of locaties met meer voorzieningen beschikbaar.

De Smirnoffweg is een van de weinige locaties waar huisdieren mogen verblijven. Daardoor kwam vrijwel iedereen met een huisdier hiernaartoe. "We hebben inmiddels heel wat meegemaakt," vertelt Jan lachend. "Naast honden en katten woonden er ook een rat, een muis en een cavia met drie poten."

De locatie heeft één grote uitdaging: het is een stuk verder buiten het centrum dan andere opvanglocaties. Simon vertelt dat Rotterdamers vrijwillig fietsen hierheen brachten, zodat vluchtelingen op de fiets naar de stad kunnen. Ondertussen zien we door het raam hoe een man een poging waagt om te fietsen. Simon: "Mensen zijn nu minder afhankelijk van het openbaar vervoer, dat is fijn."

Een dag op de Smirnoffweg

Doordat ze met een vroege en late dienst werken, wisselen de twee locatiemanagers elkaar af. Ook is er af en toe een maatschappelijk werker aanwezig. Voor de locatiemanagers begint de dag met het klaarzetten van het ontbijtbuffet. Bewoners

kunnen tot 9.30 uur ontbijten. Ook 's middags en 's avonds is er een buffet, de tijden sluiten aan bij het werk- en schoolritme. Als het ontbijt klaarstaat, kijken de locatiemanagers welke afspraken bewoners hebben, bijvoorbeeld bij de tandarts.

Gedurende de dag kloppen bewoners met vragen aan bij de locatiemanagers. Met nieuwe bewoners maken Jan en zijn collega eerst kennis. De nieuwkomers krijgen hulp bij hun aanmelding, de registratie in de Basisregistratie Personen (BRP) en bij het aanvragen van leefgeld. Jan: "Vanmiddag komt er een gezin met een tiener. Dan vragen we de ouders naar hun achtergrond en onderzoeken we wat voor werk ze eventueel kunnen doen. En voor het kind regelen we de test die uitwijst welke school het best past."

De aandacht voor de persoon blijkt ook uit kleine dingen, zoals het verjaardagspakketje dat de social workers voor iedere jarige maken. Een van die social workers is Neline van stichting Ontmoeting. "Tijdens mijn twee diensten per week ben ik voor ongeveer twintig mensen hier het aanspreekpunt als zij vragen hebben of ergens tegenaanlopen. We zijn er ook voor de mentale support. Ik neem de bewoner(s) dan apart en dan nemen we de tijd om te praten. Ik vind het fijn dat ik op deze manier steun kan bieden."

Buiten neemt een groep mensen plaats aan een picknicktafel. Simon: "Mensen zijn gedurende de dag in gesprek met familie en vrienden in Oekraïne. Op verschillende momenten en plekken zie je mensen die verhalen delen."

Gepaste trots

Inmiddels lopen alle drie de geïnterviewden al een tijd rond op de Smirnoffweg. Hoe kijken zij terug op de afgelopen maanden? Jan: "Ik vind het fijn om te merken dat mensen zich gezien voelen door ons. Laatst verhuisde een dame naar een andere locatie en die kwam terug met een briefje in helemaal correct Nederlands om me te bedanken. Dat briefje houd ik nog wel even."

Neline vertelt hoe een man bij de kennismaking vertelde dat hij groot muzikieliefhebber was en erg goed gitaar speelde. Zij regelde toen een gitaar voor hem en daar was hij heel blij mee.

Simon: "Ik denk dat we mooie stappen hebben gezet de afgelopen maanden. In de toekomst hoop ik bewoners meer zelfstandigheid te geven, bijvoorbeeld met een keukentje waar ze zelf iets kunnen koken. Dit kan nu niet vanwege de brandveiligheid. En ik hoop dat de douches in het gebouw geplaatst kunnen worden. Nu staan ze buiten in cabines. Maar we mogen zeker trots zijn op onszelf en wat we hebben geregeld sinds maart." ■

Simon: "Stichting Ontmoeting heeft hier echt een community gecreëerd. Dat vind ik mooi om te zien."

Hulpverleners vertellen: Stichting Mano

Voor hulpverlener Iryna Ostapchuk (Stichting Mano) op haar negentiende naar Nederland verhuisde voor de liefde, woonde ze in Oekraïne. Toen Rusland haar moederland binnenviel, veranderde haar leven compleet. Zodra haar wekker ging, checkte ze haar telefoon om te zien waar de bommen die nacht waren gevallen. Omdat ze iets wilde betekenen voor de vluchtelingen die naar Nederland kwamen, verruilde ze haar baan op een financiële afdeling voor Stichting Mano. Na een periode als vrijwilliger ging ze hier in juni fulltime aan de slag als projectmanager Oekraïense Vluchtelingen bij de stichting. Iryna: "Ik vind mijn werk bij Mano enorm belangrijk en daar wil ik mij volledig op focussen."

Brandjes blussen, maar het vuur was overal

Sinds begin maart dit jaar helpt Mano met de opvang van de Oekraïense vluchtelingen. Hierbij wordt nauw samengewerkt met de gemeente, die de regie voert en partijen als Mano aanstuurt. De organisatie was erbij in het begin, toen sommige mensen aankwamen zonder reistas, geld of kleren. Mano ving deze vluchtelingen op en begeleidde hen naar de verschillende hotels die in de eerste fase dienstdeden als opvanglocaties. Iryna: "Ik ging graag mee naar deze locaties: de mensen voelden zich gesteund omdat ik met ze kon praten in hun eigen taal. Dat gaf hen een veilig gevoel."

De eerste periode was er vooral veel administratief werk. Er was geen stappenplan voor bijvoorbeeld huisarts- en tandartsafspraken. Iryna: "Je ontvangt mensen, maar je hebt geen regels om te volgen. Constant ben je bezig met brandjes blussen: we kregen ontzettend veel vragen vanuit verschillende hoeken. En er was geen tijd om vooruit te kijken. Inmiddels werken we wel met een vast protocol."

Duinrell, verjaardagsfeest en een sportfestival

Na de eerste hectische periode volgde de tijd op het cruiseschip de Volendam. De gemeente en het Leger des Heils waren verantwoordelijk voor het begeleiden van de vluchtelingen, Mano voor de dagbesteding. De stichting organiseerde in samenwerking met diverse partijen – waaronder Jeugdfonds Sport & Cultuur Rotterdam en Rotterdampas – veel activiteiten voor de bewoners van het schip. Er waren taallessen Nederlands en Engels door vrijwilligers, cv- en werkmatchbijeenkomsten, een bezoek aan Duinrell, een sportfestival én een groot verjaardagsfeest voor de kinderen ('Everybody's Birthday' met een cadeau, cupcake en kaarsje voor iedereen). Ook buiten het schip creëerde Mano een plek waar de bewoners samen konden sporten en ontspannen.

Mano bood de afleiding waar iedereen zo naar snakte. Iryna: "Zelf leerde ik dat mensen helpen niet altijd groots en heldhaftig hoeft te zijn. Ook deze activiteiten hielpen mensen enorm. Ze waren blij dat ze konden uitrusten en plezier konden maken. Een paar uur niet denken aan alle ellende." Iryna schiet even vol. Ze deelt een herinnering aan een bijzonder concert: Muzikant Mike Boddé wilde iets betekenen voor de vluchtelingen en trad op voor een zaal van ongeveer honderd Oekraïners. Een meisje in het publiek bleek in eigen land een toppianiste, dus ze mocht een stukje spelen tijdens het concert. "Een concert om nooit te vergeten", aldus Iryna.

"Het pareltje van Rotterdam"

Inmiddels zijn de bewoners van de Volendam overgeplaatst naar andere gemeentelijke locaties. Daar ondersteunt Mano ze om zelfredzamer te zijn. Iryna: "We kijken verder dan de eerste behoeften van mensen. Zo helpen we met werk zoeken en de taal leren, Nederlands of Engels." Een voorbeeld is de "bootcamp" die Mano organiseert voor Oekraïners die het Engels beter onder de knie willen krijgen. Op die manier kunnen zij gemakkelijker instromen in het onderwijs én in passend werk. Iryna: "We zien nu dat hoogopgeleide mensen bij distributie- en productiebedrijven werken. In Oekraïne deden zij vaak compleet ander werk. De taal leren helpt enorm bij het vinden van een baan die aansluit bij hun opleidingsniveau."

Korte lijnen, kleinschaligheid, verder kijken dan alleen eerste levensbehoeftes: Iryna's verhaal maakt duidelijk hoe Stichting Mano mensen verbindt. Trots noemt Iryna de stichting 'het pareltje van Rotterdam.' Ook Iryna's betrokkenheid blijkt uit alles wat ze doet. Haar werk voor Mano, maar ook hoe zij zich als vrijwilliger via diverse initiatieven inzet voor Oekraïners. Mensen hebben Iryna en haar collega's nodig. En zij zetten zich met alle liefde elke dag voor hen in. ■

Verbinding met de stad: Halloween in Charlois

Toen in maart Oekraïense vluchtelingen in voormalige woonzorglocatie Waelestein (Charlois) kwamen wonen, ging buurtbewoner Jenny Zwijnenburg samen met een aantal burens bij hen langs. Een van de burens was Daria Varekamp. Daria spreekt Nederlands, Engels en Russisch. Daarmee vervulde zij al snel de rol van tolk tijdens dit bezoek. Jenny en Daria willen de vluchtelingen betrekken bij hun buurt en organiseerden onder andere een Halloweentocht door de wijk om mensen bij elkaar te brengen. Jenny: "Zij verdienen een warm welkom in én door de buurt. Voor ons is het belangrijk dat zij weten dat ze erbij horen."

Een eigen vertaalheldin

Jenny en Daria willen de Oekraïense vluchtelingen graag deel laten uitmaken van hun buurt. Na hun eerste bezoek aan de woonzorglocatie, hebben zij een gezamenlijke WhatsApp-groep aangemaakt met daarin buurtbewoners en vluchtelingen. De buurtbewoners vragen via deze groep regelmatig aan de Oekraïners of zij nog spullen nodig hebben, zoals een magnetron of koekenpan. Ook nodigen zij de vluchtelingen via deze weg uit voor buurtactiviteiten, zoals het vieren van Sinterklaas. Jenny over de WhatsApp-groep: "Wist je dat WhatsApp een hele handige vertaalfunctie heeft? Verder

vertaalt Daria vaak langere berichten of berichten die niet goed uit de vertaalfunctie komen. Daria is onze vertaalheldin, zeker als we elkaar ontmoeten."

De Halloweentocht

Naast de hartelijke ontvangst en de introductie van de WhatsApp-groep, wilden Jenny en Daria meer doen voor de vluchtelingen. Daarom organiseerden zij een gezamenlijke activiteit, zodat de vluchtelingen en andere burens elkaar beter leren kennen. Er stond, na een geslaagde eerste editie vorig jaar, een Halloweentocht op de planning. Jenny: "We pakken uit met grote poppen, spooktenten met rookmachines en lichtjes op straat en natuurlijk veel snoep." Het leek Jenny en Daria een uitgelezen kans om de vluchtelingen bij de buurt te betrekken. Ze hingen bij Waelestein posters in het Russisch op en nodigden de Oekraïners uit in de appgroep. Uiteindelijk deden 25 volwassenen en kinderen mee aan de tocht.

Gemixte groepen

Jenny en Daria kijken terug op de avond. Jenny: "We startten de avond in twee groepen: de taalbarrière maakt het toch lastiger om een gesprek te starten. Maar het mooie was: aan het einde van de avond waren de groepen gemixt. Door alle kostuums, lichten en rookmachines zie je niet altijd meer goed wie wie is. Hierdoor wordt de drempel om contact te leggen tijdens zo'n avond lager." Veel Oekraïners kwamen naderhand naar Daria toe om te zeggen dat ze het initiatief enorm waardeerden. "Deze mensen maken veel uren op hun werk en ze kennen nog weinig mensen hier. Daarom keken zij uit naar een avondje ontspanning en lol hebben met de buurt."

Een vervolg: de ruilmarkt

Na het succes van de Halloweentocht, organiseerden Jenny en Daria een 'ruilmarkt' bij Jenny thuis. "De buurt bracht spullen

die zij niet nodig hebben en de Oekraïners konden deze spullen meenemen", legt Jenny uit. "Iedereen was welkom: wij zorgden voor thee, snacks en gezelligheid. Zo worden de Oekraïners steeds meer onderdeel van de gemeenschap." ■

Onderwijs op De Gaffel: “We vogelen samen alles uit”

De bel gaat en de gang stroomt vol. Tussen alle kreten in de moedertaal klinken ook Nederlandse woorden door. “Opruimen!”, roept een van de Oekraïense kinderen. “Waar is mijn jas?”, vraagt een klasgenootje aan een leraar. Directeur Martine Remijn van tijdelijke onderwijsvoorziening De Gaffel aanschouwt het met een trotse twinkeling in haar ogen. “Ze leren zo snel, de kleuters tellen uit zichzelf in het Nederlands.”

Dubbele bezetting

Nadat de gevluchte kinderen eerst les kregen op de Oekraïense School aan de Grift (zie artikel op pagina 22), was het de bedoeling dat zij na de zomervakantie allemaal schakelonderwijs zouden gaan volgen. Omdat alle reguliere schakelklassen al snel vol zaten, verhuisde een deel van het onderwijs begin dit schooljaar naar tijdelijke onderwijsvoorziening De Gaffel (Oude Westen). Met alle uitdagingen die daarbij komen kijken. Op dit moment zitten er 110 kinderen op de school, verdeeld over zes groepen. “Dat zijn al grotere klassen dan gebruikelijk”, vertelt Martine. “Door het lerarentekort moeten we wel.”

Toch is het gelukt om dubbele bezetting te hebben bij elke klas. Drie groepen hebben een Nederlandse leerkracht met

meerdere keren in de week Oekraïense ondersteuning. Bij de andere drie groepen is die verdeling omgekeerd: daar hebben de kinderen een Oekraïense leraar als vast gezicht, aangevuld met een Nederlandse leraar of klassenassistent. Martine: “Het is bijna alsof we twee soorten onderwijs aanbieden. Drie groepen krijgen veel Nederlands aangeboden, dat is gunstig bij de voorbereiding op regulier onderwijs. Voor de andere drie is het juist fijn dat ze een vertrouwd gezicht hebben en dat ze hun eigen taal horen, maar voor de integratie is het lastiger. Het is roeien met de riemen die we hebben. Er is geen alternatief, alles is beter dan thuiszitten.”

Pionieren

Ook voor Martine was het een vuurdoop: op 1 augustus werd ze directeur van De Gaffel, nog geen drie weken later stonden de eerste kinderen op de stoep. “We moesten alles zelf uitvinden en opbouwen”, weet ze nog. “Er waren zoveel vragen waar maar één antwoord op was: geen idee.”

De eerste week was de school nog gesloten, behalve voor inschrijvingen. “Toen konden we de roosters maken, leerkrachten indelen, dat soort voorbereidingen.” In de tweede week begon het dan echt. “Dat was heel spannend. Al die ouders voor de deur vol verwachting. We hadden wel wat schriftjes en boekjes, maar we hadden veel te weinig materiaal. Dan is het belangrijk dat je een team hebt dat die onzekerheid oké vindt. Dat hier juist een uitdaging is, hoe frustrerend het soms ook is. We hebben daar ook bewust op geworven: je moet kunnen improviseren.” Het team bestaat uit Nederlandse docenten die bewust voor deze groep hebben gekozen, aangevuld met tot op het bot gemotiveerde Oekraïense leerkrachten die hier bijna allemaal ook als vluchteling naartoe kwamen. “Het is echt een bijzonder team. Samen vogelen we alles uit.” De meeste Oekraïense docenten zijn van plan om in Nederland te blijven. “Je ziet ook dat hun integratie

heel hard gaat, juist ook door het werk en door contact met collega's.” Martine en haar collega's van onderwijskoepel BOOR onderzoeken hoe ze deze leraren ook op de langere termijn kunnen behouden voor het onderwijs. “We gaan niet zitten wachten op landelijk beleid. We hebben geen tijd te verliezen: deze mensen zijn hier nu, ze willen werken en wij hebben ze nodig.”

Cultuurverschillen en kruisbestuiving

Zeker in het begin was het heel duidelijk dat onderwijs in Oekraïne anders werkt: wat mentaliteit én lesprogramma betreft. Martine: “Kinderen liepen voortdurend door de klas en ze aten de hele tijd. Wat bleek? Lessen duren in Oekraïne maar 35 minuten, daarna heeft de klas steeds even 5 minuten pauze. Dus ze waren gewend dat die ruimte er was.” De docenten van De Gaffel deden hun best om zo snel mogelijk het Nederlandse systeem in te slijpen. “Dat is onze opdracht, wij stomen deze kinderen klaar voor het Nederlands onderwijs. Ook communicatie naar de ouders gaat in het Nederlands.

Dat kunnen ze prima vertalen met een app. Wel zo duidelijk om daar een lijn in te trekken.”

In Oekraïne is de rol van kunst en cultuur erg groot in het onderwijs. “Hier spelen SKVR en House of Urban Arts een rol, maar we bieden zelf geen naschoolse activiteiten. Ouders verwachten dat wel, dat merk je in gesprekken.” De schoolmaatschappelijk werker inventariseert dit soort vragen, ook op het gebied van sport, en probeert ouders te koppelen aan sportclubs en culturele instellingen. “Het is maatwerk: wat is er bij jou in de buurt, wat is haalbaar?”

De twee culturen kunnen juist ook mooi vermengen. Dat bleek bijvoorbeeld tijdens Sinterklaas, toen De Gaffel een soort gecombineerd feest organiseerde. “Ze kennen in Oekraïne wel een soort Sinterklaas, maar op een andere datum en in een andere vorm. We hebben elkaar eerst uitgelegd hoe we het normaal vieren en vervolgens de twee feesten samengevoegd.” Die uitleg bleek geen overbodige luxe, want bijvoorbeeld het concept Rommelpiet riep de nodige vragen op. Martine lacht: “Het is maar goed dat we van tevoren hebben toegelicht dat hij zou komen en dat hij de klas op stelten zou zetten, anders zouden die kinderen misschien toch in de stress zijn geraakt.” Over stress gesproken: Martine maakt geregeld ingewikkelde situaties mee. Situaties waarin de normale onderwijsregels niet voldoen. Als voorbeeld noemt ze kinderen van gescheiden ouders. “We hadden een kwestie waarbij de vader hier woonde en de moeder iets in Polen huurde. De kinderen moesten ook hun moeder zien natuurlijk, zeker in deze omstandigheden. Hoe ga je daarmee om? Het is niet alsof ze buiten de vakanties om naar Zuid-Frankrijk willen.” Martine verleende in overleg met de leerplechtambtenaar tien dagen verlof. “Het is maatwerk. Er zijn in deze situatie allerlei redenen waarom kinderen niet precies aan hun lessen komen. Ze laten soms zoveel achter: ouders, broers en zussen, opa’s en oma’s... Elkaar zien past dan niet altijd in onze schoolvakanties.”

Blik vooruit

Martine volgde het nieuws al op de voet, maar leest de kranten nu met een andere bril: wat zijn de consequenties voor onze school? Ze verwacht dat er een nieuwe vluchtelingenstroom op gang zal komen. Een andere doelgroep bovendien. “De ouders van de kinderen die we nu hebben zijn bijna allemaal snel gevlucht. Een volgende ‘golf’ brengt nieuwe uitdagingen met zich mee. Dat is heftig, ook voor leerkrachten. Dit leer je niet op de pabo. Gelukkig hebben we een zorgteam om de school heen, dat kijkt mee en komt ook langs.”

Voor Martine was het handig dat ze eveneens directeur is van twee scholen op Zuid. “Je waardeert nu extra dat daar alles geregeld is, dat alles loopt. Normaal is een schakelklas of ander onderwijs voor nieuwkomers onderdeel van een bestaande school, nu stonden we alleen. Gelukkig kon een van mijn andere scholen op de achtergrond helpen. Met printpapier bijvoorbeeld of andere praktische zaken.”

Wel ziet Martine ook een belangrijk verschil tussen De Gaffel en haar scholen op Zuid. De Oekraïense ouders – overwegend middenklasse – zijn betrokken en weten snel hun weg binnen het systeem. Bovendien merkt ze dat de Oekraïense kinderen veel ondersteuning krijgen. “Vanuit de gemeente, vanuit andere organisaties... Heel mooi natuurlijk, maar ik denk wel eens: had ik dat maar op mijn andere scholen. Kinderen op onze school voor speciaal basisonderwijs in de Tarwewijk kampen ook met enorme problematiek. Ik hoop dat we het voor alle kinderen in Rotterdam goed gaan regelen.”

Met de kerstvakantie in zicht overheerst trots bij Martine. “Je ziet iedereen groeien. De leerlingen gaan zo hard vooruit, net als de leraren. Er is zoveel gebeurd in deze maanden, het was voor ons allemaal zo leerzaam. Met dit team hebben we echt ergens aan kunnen bouwen, hebben we iets neergezet voor deze kinderen.” ■

De Oekraïense School: “Alsof het zo moest zijn”

Toen in april een onderwijslocatie voor de net gearriveerde Oekraïense kinderen werd gezocht, viel het oog al snel op het voormalige Zuider Gymnasium aan de Grift (Vreewijk). Vanwege een recente verhuizing van die school stond het pand leeg, maar was het wél volledig gemeubileerd: inclusief digitale schoolborden. Bestuurder Marc Mittelmeijer en directeuren Linda Waals en Reinier Mourik twijfelden geen moment. Linda: “Het voelde goed dat ons oude, bijzondere schoolgebouw weer zo’n mooie bestemming kreeg. Het was alsof het zo moest zijn.”

De Oekraïense School

Al op 14 april, slechts enkele weken na de aankomst van de eerste vluchtelingen, opende de Oekraïense School haar deuren. Nadat het Rijk bepaalde dat deze kinderen recht hadden op onderwijs, schakelde Rotterdam snel. Leerlingen van 6 tot en met 16 jaar in het primair en voortgezet onderwijs waren tot de zomervakantie welkom in het voormalige Zuider Gymnasium.

De Oekraïense ambassade en het Ministerie van Onderwijs van het land regelden lessen in de moedertaal, maar alsnog moesten er docenten voor de klas. “We hebben in een week tijd een compleet docententeam aangenomen”, vertelt Linda. “We

begonnen met twee Oekraïense vrouwen – één docente en een psycholoog met een HR-achtergrond – die al langere tijd in Nederland wonen en een groot netwerk hebben. Samen met hen hadden we dertig sollicitatiegesprekken met Oekraïense docenten, schoolmaatschappelijk werkers en psychologen.” Omdat veel van de Oekraïense docenten zelf ook moeder waren, zetten Linda en haar collega’s een opvang voor de jongste kinderen op poten.

Toen de Oekraïense docenten waren aangetrokken, wierf de school ook Nederlandse schoolmaatschappelijk werkers en docenten voor kunst, sport en Nederlands als tweede taal (NT2). “Het was hard werken, maar het team is fantastisch gebleken. Iedereen zat op zijn plek en we waren meteen onder de indruk van de kwaliteiten van deze mensen.”

Ontmoetingsplek

Om de school niet te overvragen, verliep de instroom van leerlingen gefaseerd. In eerste instantie ging het om honderd kinderen voor de basisschool en honderd voor het voortgezet onderwijs, in klassen van ongeveer vijftien leerlingen. Het was desondanks een vliegende start, weet Linda nog. “Leerlingen waren blij weer naar school te kunnen gaan in een omgeving die nieuw, maar snel vertrouwd was.” Linda ervaaarde de leerlingen en de ouders als heel benaderbaar en open. “Wat we bijzonder vonden, was dat de school een normale school leek, ondanks al het leed en de zorgen van deze mensen. Een plek waar leerlingen net zo konden leren, spelen en puberen als Nederlandse kinderen.”

Ook voor de ouders was de school een ontmoetingsplek. “Via dans- en muziekoftredens en presentaties lieten we ouders zien wat hun kinderen leerden. Dit waardeerden ze heel erg.” Ook de afsluiting van het schooljaar, tevens de sluiting van de Oekraïense School, werd ‘gevierd’ met een optreden

van leerlingen uit alle klassen. “Zang en dans van de kleuters, muziek, gedichten, een presentatie in het Nederlands, het zingen van Nederlandse popmuziek, beelden van Oekraïne en een dans van de examenkandidaten die ze traditiegetrouw op het gediplomeerdenbal doen. Het gaf ons kippenvel.”

Persoonlijke verhalen maakten blijvende indruk op Linda. “Leerlingen die door fysiek leed van bombardementen niet naar onze school konden komen, maar op afstand online lessen volgden. Of de Oekraïense collega’s die overdag hun privéverdiert en -zorgen ‘uit’ konden zetten om zich voor honderd procent in te zetten voor de leerlingen. Dat was zo inspirerend en bewonderenswaardig.”

Saamhorigheid

Linda kijkt met warmte en dankbaarheid terug op een periode van mooie uitdagingen. “Bij het bouwen van deze school hebben naast de docenten veel andere collega’s ook in avonden en weekenden keihard gewerkt”, vertelt ze trots. “Zo heeft de ICT-afdeling van onze school honderden laptops en iPads geregeld. De afdeling huisvesting en facilitair heeft dit gebouw speciaal ingericht voor de doelgroep en onze HR-afdeling heeft keihard gewerkt om de uitbetaling van salarissen te regelen, dat was zonder internationaal paspoort en Nederlandse bankrekening nog een hele uitdaging.”

Het voelde als één team, ook in de samenwerking met het bestuur, scholenkoepel CVO en de gemeente. “Onderwijs is natuurlijk wel onze tak van sport, maar de gemeente heeft er alles aangedaan om bij te springen, meubilair voor basisscholieren te regelen, vervoer voor ouders en leerlingen te organiseren en het opzetten van een buitenschools programma. We hebben met een waanzinnig goed en fijn team in korte tijd een echte school opgebouwd. Ik ben zo trots dat wij dit hebben mogen doen.” ■

Marc

Valeriia

Halyna

Imke

Iris

Silvia

Sam

Gastgezin Herberigs: "Kleine dingen die de tijd samen **bijzonder** maken"

Begin maart keken Marc en Silvia Herberigs samen het nieuws. Ze zagen hoe rondvliegende bommen en raketten maakten dat Oekraïners halsoverkop hun land ontvluchtten. "Dit had net zo goed hier kunnen zijn", zeiden ze tegen elkaar. Ze vroegen zich af: wat kunnen we doen? Silvia: "We opperden het idee om een Oekraïens gezin op te vangen." Kinderen Sam (17 jaar), Imke (15) en Iris (11) vonden het na overleg prima. Het gezin uit Nesselande schreef zich in via TakeCareBnB. In de meivakantie kregen ze een telefoontje van de organisatie en daarna ging het vlot. Sinds een kennismaking op doorstroomlocatie Max Euwelaan wonen Halyna en Valeriia (16) in huis bij de Rotterdammers. "En dat zij hier wonen, is nu eigenlijk heel normaal", aldus jongste dochter Iris.

Wandelen met Google Translate paraat

Marc en Silvia hoorden na de inschrijving bij TakeCareBnB een tijd niets van de organisatie. Toen volgde uiteindelijk een telefonische intake. Weer wat later werden ze gebeld: of ze de volgende dag naar de Max Euwelaan wilden komen voor een ontmoeting met Halyna en Valeriia. In de gemeenschappelijke ruimte maakten zij kennis met elkaar. Valeriia sprak goed Engels, dus ze kon het gesprek in goede banen leiden. Het klikte goed. Silvia: "We besloten ervoor te gaan. Sam en Imke gingen met de metro naar huis, zodat Halyna en Valeriia in de auto meekonden. Bij thuiskomst was iedereen moe, dus we deden die avond rustig aan. De volgende dag ging Valeriia met Imke mee naar de waterscouting. Eigenlijk ging alles vanaf het begin af aan al heel gemakkelijk, moet ik zeggen." Diezelfde dag ging Silvia op pad met Halyna. Tijdens een wandeling probeerden ze via Google Translate te praten: een stukje lopen, berichtje tikken en weer antwoorden. Silvia moet lachen als ze eraan terugdenkt: "Het was wat onhandig, maar je leert elkaar toch een beetje kennen."

Van dag tot dag

Inmiddels zijn de gezinnen goed op elkaar ingespeeld. Silvia: "We hebben nauwelijks afspraken gemaakt, alleen over wie op welke

dag kookt." Halyna kookt twee keer per week, Silvia, Marc of een van de kinderen de andere vijf dagen. Halyna is gek op koken en laat het gezin Oekraïense gerechten proeven. Ze is blij dat ze op deze manier een steentje kan bijdragen. Silvia: "Een van mijn favoriete gerechten van Halyna is nalisniki: dunne pannenkoekjes met gehakt, ui en champignons. Ook maakt Halyna heerlijke sladressing. Daarom noemen we haar ook wel onze dressing queen." Ook Imke blijkt groot fan te zijn van Oekraïense gerechten. Silvia: "In het begin vroegen we ons af of Imke misschien Oekraïense roots heeft. Ze vond namelijk alles wat Halyna kookt lekker."

Eenmaal aan tafel ontstaat vaak een gesprekje hier en daar. Soms in het Engels, soms in het Nederlands. Vooral Valeriia en Imke kletsen en geinen heel wat af. Dan gebaren de moeders naar elkaar: 'wat een drukte'.

Iedereen zijn eigen weg

Los van het gezamenlijke avondeten, gaat iedereen zijn eigen weg. Iedereen staat op een eigen tijd op, dus het delen van de badkamer is geen probleem. Marc en Silvia gaan naar hun werk, de kinderen naar school. Halyna doet op haar gemak de boodschappen en maakt soms een wandeling door de buurt. Valeriia gaat naar een internationale schakelklas in de stad en houdt daarnaast haar Oekraïense schoolwerk bij. Silvia: "Ze doet dit jaar eindexamen in Oekraïne, dus ze is druk bezig met de toetsen voorbereiden. Deze toetsen maakt ze online via Zoom." Ook volleybal Valeriia drie keer per week in Capelle in een meidenteam. Verder hangt ze op de bank in de woonkamer, net zoals iedere andere puberdochter. Imke: "We kijken films samen, maar soms liggen we met onze telefoon op de bank en zeggen we niets." Volgens Halyna vindt Valeriia het leuk om een soort broer en twee zussen te hebben: ze houdt van gezelschap. Zelf trekt Halyna zich meer terug. Daarom is ze vaak boven te vinden. Silvia: "Aan het begin vroegen Marc en ik ons af of ze eenzaam was. Maar nu weten we dat ze het fijn vindt om zich zo nu en dan terug te trekken."

Een groot gezin

Eerst zouden Halyna en Valeriia drie maanden blijven. Dit moment viel net in de zomervakantie. Silvia: "Het ging hartstikke goed. Dus hebben we afgesproken dat ze nog drie maanden langer konden blijven. Toevallig hebben we vorige week weer een evaluatiemoment gehad met het Leger des Heils, dat het traject begeleidt. Zolang het goed blijft voelen voor iedereen, blijven Halyna en Valeriia ook de komende maanden nog hier. Maar natuurlijk hoop ik voor hen dat ze terug kunnen naar Oekraïne zodra het weer veilig is." Over de toekomst praten ze niet veel. Halyna wil een baan in Nederland, maar dit blijkt lastig omdat ze geen Engels spreekt. Halyna: "In Oekraïne was ik makelaar. Dit wil ik hier weer doen, maar ik heb weinig kennis van de Nederlandse woningmarkt en hoe de wijken in Rotterdam zich tot elkaar verhouden. Oppassen lijkt mij ook leuk, maar daarvoor is de taal nu nog een te grote barrière."

Voor Valeriia hoopt Silvia dat zij meer ruimte krijgt in de internationale schakelklas om haar toetsen in Oekraïne voor te bereiden. Silvia: "Nu moet ze zich soms van school naar huis haasten om hier 's middags examens te maken. Terwijl ze het niveau in de schakelklas makkelijk kan bijhouden. Daarom zou iets meer maatwerk fijn zijn voor haar. Gelukkig merken we dat haar mentor wel haar best doet om mee te zoeken naar een oplossing."

Uit het hele gesprek blijkt: de twee gezinnen zijn een goede match. Afgelopen maanden hebben ze bijzondere momenten gedeeld. Silvia: "We hebben verjaardagen samen gevierd, we zijn naar Blijdorp geweest en Valeriia heeft met ons gekampeerd." Halyna noemt Blijdorp ook als een van haar favoriete momenten in Nederland. Trots laat ze een foto op haar telefoon zien met Valeriia samen en een olifant op de achtergrond. Halyna: "Maar ik moet zeggen: iedere dag met dit gezin is goed. Het heeft mij laten inzien dat een groot gezin hebben waardevol is." Silvia vult Halyna aan: "Zoals voor veel gezinnen geldt: het gaat om de kleine dingen die de tijd samen bijzonder maken." ■

Reis naar Nederland: als een enge droom

Het hele huis van Alla Shulyak in Dnipropetrovsk (oostelijk Oekraïne) stond te trillen toen er twee raketten vlakbij neerkwamen. Ze pakte haar spullen in het donker en vertrok samen met haar zoon Ivan (15) en dochter Victoriia (23). Na een gevaarlijke reis naar de grens en een tijdje in Polen bleek Nederland de eindbestemming: een land dat ze eigenlijk nauwelijks kende. Alla blikt terug op haar reis naar Rotterdam.

Als een waas

Na de raketaanvallen besloot Alla dat zij en haar kinderen moesten vertrekken. Vrijwilligers op Ivans school konden Alla helpen om met de bus naar de Poolse grens te vluchten. Alla was heel gespannen, maar besloot op het aanbod in te gaan. Midden in de nacht pakte ze haar spullen. Lampen mochten niet aan, dat was te gevaarlijk. Als er lichten aan waren, was vanuit

de lucht te zien waar steden lagen. Met een zaklamp zocht ze haar spullen bij elkaar. Wat neem je mee als je vlucht? Dekens en warme kleding, dacht Alla. Het moment van vertrek werd zeven keer uitgesteld. Alla: "Mijn tas stond telkens klaar, maar zes keer kon ik hem weer leegruimen. Bij het pakken leek het alsof er een dikke mist in mijn hoofd hing. Ik kon gewoon niet helder nadenken." Eenmaal onderweg ontdekte ze al snel dat ze haar medicijnen was vergeten.

In de bus reisde Alla met ruim dertig andere Oekraïners, zowel volwassenen als kinderen. De reis zelf voelt als een waas als ze eraan terugdenkt. Alsof het iemand anders is overkomen. Ze herinnert zich hoe de bus de weg kwijt was in een gebied dat was geannexeerd door de Russen. Het was donker en overal waren militairen. De bus bleef maar rondjes rijden. Uiteindelijk vond de chauffeur de weg uit het gebied. Na al deze spanning en uren in de bus was Alla doodmoe en viel ze in slaap. Hopen dat het allemaal een enge droom was en niet haar realiteit.

Knuffels in Polen

De buschauffeur zette de groep begin april af bij de Poolse grens. Samen staken zij lopend de grens over. Hier werden zij opgevangen in een hotel en vervolgens naar Krakow gebracht. Alla: "De Polen hebben ons fantastisch geholpen. Een iemand in het bijzonder: Lukas. Hij werkte bij de gemeente daar en heeft echt geholpen. Hij regelde bijvoorbeeld medicijnen voor me." Anna wijst naar een hele rij knuffeldieren die in haar kamer staan: "Ook gaf hij knuffeldieren aan de kinderen en zorgde hij voor laptops om lessen te kunnen volgen." Die lessen volgden de kinderen via Zoom: in Oekraïne werd al een tijdje online lesgegeven omdat het in sommige steden te gevaarlijk was om naar buiten te gaan.

De Oekraïners werden snel hecht in de maand dat zij in Krakow verbleven. Lukas liet ze echter weten dat 'Polen niet van rubber was': het land wilde de burens graag helpen,

maar liep tegen de grenzen van de mogelijkheden aan. Ook Duitsland kon hen op dat moment niet ontvangen. Daarna deed Lukas een aanvraag in Nederland. Alla: "Van tevoren wist ik niets over Nederland. Toen we daarheen konden, sprongen we van blijdschap op van de tafel in de eetkamer."

Dochter terug naar Oekraïne

Na opnieuw een busreis verbleef Alla met haar groep bekenden vanaf begin mei op cruiseschip de Volendam. Toen het schip vertrok werden Alla en haar zoon Ivan opgevangen in een voormalig hotel in Rotterdam. Hier delen zij een kamer. Haar dochter Victoriia ging in de tussentijd terug naar Oekraïne omdat zij hier niet goed kon aarden. Alla: "Iedere maandag helpt iemand van het Leger des Heils mij om haar te bellen. Soms kan ik haar moeilijk bereiken, omdat er maar 4 á 5 uur elektriciteit is in Dnipropetrovsk."

"We zullen zien hoe de kaarten liggen"

Ivan komt thuis van school. Hij pakt wat te drinken en ploft op bed. Zijn ervaring hier in Nederland? "Ik heb hier veel nieuwe vrienden gemaakt. Gelukkig kan ik hier goed studeren. En ook fijn: mijn klasgenoten helpen mij als ik iets niet begrijp, door te vertalen of met gebaren. Het blijft namelijk lastig elkaar te verstaan. Ik verbaas me wel over hoe Nederlandse kinderen school weinig serieus nemen. Ze lopen zomaar door de klas tijdens de les!"

Alla gniffelt om haar zoon. Aan het begin moest zij ook wennen aan Nederland: "Mensen groeten elkaar vriendelijk op straat, terwijl ze elkaar niet eens kennen. Dit is in Oekraïne heel anders." Alla denkt veel terug aan haar leven daar: "De reis was een wazige periode die ik wil vergeten. Nu moet de tijd uitwijzen of we hier blijven. Ik geloof dat ik hier blijf samen met Ivan als dat zo moet zijn. Maar als mijn moederland roept, ga ik terug. Zoals we in Oekraïne zeggen: we zullen zien hoe de kaarten liggen." ■

“Communicatie kan ook met een gebaar of glimlach”

Vrijwilligers waren vanaf het begin van de oorlog hard nodig op de Max Euwelaan. De van oorsprong Vlaamse Monique Walrave meldde zich in april aan als vrijwilliger bij Ready2Help, het burgersnetwerk van het Rode Kruis. “Ik zag de vreselijke beelden van de inval in Oekraïne en ik wilde iets doen. Ik heb me aangemeld zodat ik mensen weer een veilig gevoel kan geven.” Na haar diensten op de locatie - meestal twee per week - wandelt Monique naar huis. “Elke keer als ik dat doe, realiseer ik mij hoe waardevol het is om veilig te zijn.”

Van televisie naar werkelijkheid

Met de start als vrijwilliger op de Max Euwelaan werden de beelden op televisie ineens werkelijkheid. De gezinnen van de tv stonden voor haar neus. Monique: “Het werd reëel. En nóg zie ik tijdens elke shift van dichtbij hoeveel deze mensen hebben meegemaakt. En die kinderen...” Ze stopt de kinderen soms een knuffelbeer toe. Monique: “Volwassenen krijgen de crisis op een andere manier mee dan kinderen, ze begrijpen meer. Met kleine gebaren hoop ik dat de kinderen de ellende een beetje vergeten.”

Klaar om te helpen

Monique en de andere vrijwilligers van Ready2Help zijn de hele dag aanwezig op locatie Max Euwelaan. Ze zorgen dat het eten en de bedden klaarstaan en doen de was. Eerst werkten ze in drie shifts, tegenwoordig zijn dat er twee. Tijdens iedere shift komen de locatiemanager, beveiliging, Centrum voor Dienstverlening, tolken en verpleging samen en delen zij bijzonderheden met elkaar.”

In het begin waren er vier vrijwilligers van Ready2Help tegelijkertijd aanwezig. Samen richtten ze alle kasten in de keuken in en plakten ze stickers om te laten zien waar alles ligt. Monique: “Het was voor iedereen zoeken in het begin. Wat doet de schoonmaak, wat doen wij? Nu is alles duidelijk en werken alle partijen fijn samen. Onze taken als Ready2Help-vrijwilliger zijn puur ondersteunend. We helpen mensen tot rust komen als ze hier zijn.”

Warm welkom | “Communicatie kan ook met een gebaar of glimlach”

Dankbaar werk

Monique heeft zelf vooral kortdurend contact met de vluchtelingen: ze blijven meestal één of twee dagen op deze locatie. Bij Moniques volgende shift zijn ze meestal overgeplaatst naar andere gemeentelijke locaties, of naar een gastgezin. Maar ook als vrijwilliger voor Ready2Help kan Monique veel toevoegen. “Ik weet dat ik iets kan betekenen voor een persoon door een tosti te maken of een maaltijd op te warmen. Je hoeft niet te praten om te communiceren: communicatie kan ook met een gebaar of een glimlach. Zo kan ik iets bijdragen aan het geluk van een persoon, al lijkt het zo klein. En vanuit mijn rol kan ik dat morgen weer voor een ander doen.” Monique kijkt de eetzaal rond en vervolgt: “Het is heel dankbaar werk.”

Veel bewondering

Een van de meest indrukwekkende verhalen vond Monique dat van een jonge Oekraïense vrouw die met haar zoontje van twee jaar naar Nederland was gevlucht. Monique kreeg de vraag om een wandeling met haar te maken. Ze liepen een rondje om de opvanglocatie en spraken met elkaar in het Engels en een beetje Nederlands over haar leven in Oekraïne. Monique: “Ze raakte me door haar moed en doorzettingsvermogen. Ik denk nog vaak terug aan haar: een krachtige jonge vrouw met de liefdevolle zorg voor haar zoontje. Daar heb ik veel bewondering voor. En zo zie je: als mensen willen dat wij er voor hen zijn, zijn we er. In welke vorm dan ook.” ■

Leven in Nederland: “Het belangrijkste is dat we hier veilig zijn”

Nataliia Didenko woont met haar twee dochters Stefaniia (12 jaar) en Amaliia (16 jaar) in Gorgiashof (IJsselmonde), een voormalig verzorgingstehuis dat is omgebouwd voor de opvang van vluchtelingen. Aan bijvoorbeeld de badkamer is nog goed te zien dat het een zorginstelling was, maar de woonruimte is authentiek en huiselijk aangekleed. Nataliia en haar dochters verzamelen zich rond de eettafel en vertellen over hun leven in Nederland.

Van Zjytomyr naar Nederland

Nataliia woonde in Zjytomyr, een stad zo'n 150 kilometer ten westen van Kiev. Haar kinderen zijn daar ook opgegroeid. Vlakbij was een militaire basis. Daar vielen begin maart drie raketten. Nataliia: “We moesten steeds naar de schuilkelder. We hoorden alle geluiden van buiten, doodeng was het. Op een dag belde ik een kennis en die zei: ‘Morgen gaat de bus’. Toen hebben we drie kleine koffertjes ingepakt en zijn we met die bus vertrokken. In Polen hoorde ik dat we het beste naar Nederland of Denemarken konden gaan om werk te vinden. Voor de kinderen wilde ik graag naar een grote stad zoals Rotterdam, daar zijn meer mogelijkheden om te sporten of studeren. Eerst woonden we bij een gastgezin, daarna op het cruiseschip de Volendam en nu op de Gorgiashof.”

Leven in Oekraïne

Nataliia bracht in Oekraïne veel tijd met haar dochters door. “Stefaniia is ontzettend goed in sportstijldansen. Ze was kampioen in haar

leeftijdsklasse. We reden bijna dagelijks naar Kiev voor de trainingen en wedstrijden.” Ze laat ons trots filmpjes zien van wedstrijden. Stefaniia vertelt wat haar lievelingsdans is: de Paso Doble. Nataliia vervolgt: “Stefaniia deed ook mee aan schoonheidswedstrijden, ze heeft er zestig gewonnen in vijf jaar. Op haar tiende was ze Mini Miss Ukraine. Amaliia noem ik soms ‘de professor’. Ze krijgt les in hoge wis- en natuurkunde. Zodra ze de middelbare school heeft afgerond, wil ze studeren aan de TU Delft. Ik ben heel trots op mijn kinderen. In alles wat ik doe, staat hun geluk voorop. Dat was in Oekraïne zo, maar dat is niet veranderd in Nederland.”

Een ticket uit de loterij

Stefaniia leunt met haar hand op de schouder van haar moeder. Nataliia: “We hebben een ticket uit de loterij gewonnen met deze fijne plek in Rotterdam. Het is hier rustig en we hebben goed contact met onze burens. Maar het belangrijkste is dat we veilig zijn.” Op school is het voor de kinderen heel anders dan in Oekraïne. “Daar is het heel serieus”, vertelt hun moeder. “De kinderen moeten hard werken. Hier gaat alles vrijer en speelser. Ook de manier waarop docenten met kinderen omgaan, heel vriendelijk en rustig. Dat viel meteen op met de informatieavonden van school. Ze zijn betrokken en hebben aandacht voor de behoeften van kinderen.”

Een nieuw land

De eerste twee maanden in Nederland waren moeilijk voor Nataliia en haar dochters. “Je weet niet waar je een kaartje voor de trein moet kopen of waar je al je boodschappen kunt halen.” Ook de medische zorg is in Nederland anders geregeld. “Als je kind ziek is in Oekraïne, bel je een specialist en komt die meteen. Hier moet je vaak een stuk langer wachten. Waar ik makkelijk aan kan wennen? Alle infrastructuur in Nederland is ontzettend goed geregeld. Alles werkt zoals het hoort te werken.” Even is Nataliia stil, maar ze vervolgt: “En ik vind het ook mooi

dat mensen koesteren wat ze hebben. Als ze in het park een vogeltje, konijntje of muisje zien, jagen ze het niet weg. Jullie gaan hier voorzichtig om met de natuur.”

Leven in Rotterdam

Nataliia werkt bij een groot distributiecentrum waar zij bestellingen klaarzet. Dit doet zij al een tijdje met plezier. “De sfeer is goed, er werken veel jonge mensen en iedereen spreekt Engels. Het is fijn dat ik altijd in beweging ben tijdens het werk. Het is wel even schakelen na mijn werk in Oekraïne. Daar werkte ik bij een pensioenfonds. Als ik de komende jaren Nederlands leer, zou ik dat graag weer willen doen.”

Amaliia vertelt dat Stefaniia en zij hier iedere dag naar school gaan. “We hebben hier vrienden, maar we hebben ook nog contact met vrienden in Oekraïne. Ook volgen we online Oekraïense les. Zelf heb ik een bijbaan in de horeca.”

Een blik op de toekomst

De eerste maanden wilde Nataliia zo snel mogelijk terug naar Oekraïne, maar ze merkt dat de kinderen snel Nederlands leren en makkelijk hier verder kunnen. “Voor Stefaniia is het fijn als ze een sport vindt, misschien wel kunstschaatsen. Want sportstijldansen zoals ze in Oekraïne deed, dat kennen jullie hier (nog) niet. Amaliia wil hier graag studeren. En zelf wil ik de taal beter leren. We zullen zien wat de toekomst ons brengt. Voor nu zitten we hier heel fijn en goed. We zijn veilig, dat is het belangrijkste.” ■

Verbinding met de stad: Koken met uitzicht

Het is een mooi gezicht. Vanaf opvanglocatie Stroom aan de Lloydstraat lopen Oekraïense kinderen met tassen vol eten achter hun moeders aan. De moeders kletsen en lachen met elkaar. Binnen twee minuten zijn ze bij het Scheepvaart- en Transportcollege (STC). Ze groeten de conciërge en lopen naar de kantine boven in het gebouw. Een mooie, open ruimte met uitzicht op de haven. In de keuken zetten de vrouwen de muziek aan. In de tussentijd loopt opleidingsmanager en docent André Nouwen nog even langs en zwaait naar hen. Na het koken dragen de vrouwen en kinderen de pannen terug naar Stroom. Zo gaat dit al een tijd hartstikke goed. André: "Ik hoop dat meer scholen een voorbeeld nemen aan dit initiatief."

Hard gemaakt voor dit initiatief

De gemeente vroeg het STC in augustus of bewoners van Stroom hier kunnen koken. Het is namelijk belangrijk dat de vluchtelingen zoveel mogelijk zelfredzaam zijn: koken is een belangrijk onderdeel hiervan. In de hotelkamers hebben de bewoners geen keukens. André: "De directie vroeg mij of ik dit wilde oppakken. Mijn vrouw en ik hebben een huis in Polen. Hier vangen wij momenteel ook een aantal Oekraïense vluchtelingen op. Dus de link tussen dit initiatief en mij was snel gelegd, denk ik." André is daarna langsgegaan bij de opvanglocatie Stroom. André: "Ik schrok van wat ik zag.

De bewoners leefden al maanden op eten uit de magnetron, terwijl lekker koken zo'n belangrijk onderdeel is van hun cultuur. Dus ik heb mij wel hard gemaakt dat we dit initiatief konden realiseren."

Eerst organiseerde André een bijeenkomst op het STC waar achttien Oekraïense vluchtelingen op af kwamen, allemaal vrouwen. André lacht: "Ik had een aantal Oekraïense termen en gerechten opgezocht, waarmee ik een beetje stoer liep te doen. Maar zij weten het allemaal veel beter natuurlijk." We namen gezamenlijk de regels door. Zo kan er gekookt worden tussen 17.00 en 19.00 uur. Om 17.00 uur zijn de lessen namelijk afgelopen en is de keuken vrij. Na afloop maken ze schoon zodat de leerlingen de volgende ochtend gelijk weer aan de gang kunnen. En er zijn vier kookplekken, dus ze kunnen met zijn vieren tegelijk koken. In het begin maakte het Leger des Heils, dat het beheer op locatie Stroom verzorgt, het rooster, maar nu doen ze het zelf. André: "Vaak koken ze voor elkaar of maken ze eten voor meerdere dagen, zodat ze het de dag erna kunnen opwarmen."

"Je ziet van alles ontstaan in de keuken."

In zijn verhaal klinkt door hoe positief André is: het ging én gaat allemaal van een leien dakje. "Na de bijeenkomst met de dames heb ik een aantal filmpjes opgenomen. Gewoon van hoe alles hier werkt. Deze heb ik doorgestuurd naar het Leger des Heils. Je moet er ook niet bij gaan staan als een wijsneus, je moet het gewoon aan hen overlaten." Ze weten wat ze doen: ze leggen nieuwe bewoners van Stroom de regels uit en spreken anderen erop aan als het niet gaat zoals afgesproken. André: "Ze leven echt op in de keuken. Ze worden blij van koken. De geur doet hen denken aan hun eigen land. Ook hebben ze allerlei gesprekken tijdens het koken. Je ziet van alles ontstaan." André wil zelf binnenkort een gezamenlijk kerstgala organiseren, voor docenten en aanhang én natuurlijk de Oekraïners. André: "Zo kan iedereen elkaar ontmoeten én kunnen we samen genieten van het lekkere eten."

Oproep aan Rotterdam

André roept andere scholen op om ook hun keukens beschikbaar te stellen voor bewoners van opvanglocaties die geen eigen keukens hebben. André: "De meeste scholen hebben een keuken, dus dan moet het gemakkelijk kunnen." Verder ziet hij graag dat de gemeente nadenkt over de toekomst van Oekraïense kinderen. Hoe kun je deze kinderen goed opleiden binnen verschillende vakgebieden? André pleit voor goed onderwijs voor deze groep én meer informatie over het Nederlandse onderwijssysteem.

De geur van gehakt, ui en kaas verspreidt zich door de ruimte. Een moeder en haar kind nemen de ovenschaal in hun hand en maken zich klaar om te vertrekken. Ook André gaat ervandoor. En de keukens, die is brandschoon. Morgen wordt hier vast weer heerlijk gekookt. ■

Opvang op de Volendam: een dorp op het water

Wat doe je als je ineens de vraag krijgt of je grootschalige vluchtelingenopvang op een cruiseschip wilt coördineren? Elma Jonas sprong aan boord van de Volendam en zorgde als projectleider samen met de Holland America Line, het Leger des Heils en alle andere betrokken partijen dat het schip een half jaar de thuishaven was voor meer dan duizend vluchtelingen.

Vliegende start

Toen in maart steeds meer Oekraïense vluchtelingen hun weg naar Nederland wisten te vinden, werden (grote) opvanglocaties al snel schaars. Een samenspel tussen Aboutaleb, het ministerie van Justitie en Veiligheid en de Holland America Line (HAL) gaf lucht: binnen een week viel het besluit dat cruiseschip de Volendam zou aanmeren in de Merwehaven, tegen de grens met Schiedam aan.

Het ging zo snel dat er ook onder stoom en kokend water een locatiemanager moest worden gevonden. Die rol kwam eigenlijk toevallig op Elma's pad: ze belde met programmamanager Annemieke van der Kooij over iets heel anders toen de vraag op tafel kwam. Elma: "Zij had net te horen gekregen dat het idee was om de Volendam binnen te laten varen. Annemieke vroeg me uit het niets: 'We krijgen een boot om duizenden mensen op te vangen, wil jij dat coördineren? Denk er maar even over, ik bel je over een uurtje terug.'"

Het typeert de energie van die eerste periode: iedereen zette zijn schouders eronder. Na een uur had Elma al een stadsmarinier aan de lijn over de inrichting van de kade. "Op het moment dat de kogel door de kerk was, zetten de stadsmariniers direct allerlei dingen in gang. De beveiliging, contacten met het Havenbedrijf, Stadsontwikkeling zorgde voor de aansluiting op riool en water, er moest zoveel gebeuren."

Elma zelf was verantwoordelijk voor de mensen aan boord. Toen het schip binnenvoer, verbleven de meeste vluchtelingen nog in hotels verspreid over de stad. "Hoe informeer je die mensen? Hoe komen ze bij het schip? Hoe ontvangen we ze? Van het regelen van bussen tot de inrichting van het schip: het was een hele logistieke operatie."

Samen met collega's van de gemeente, de HAL-staf en het Leger des Heils probeerde Elma alle mogelijke knelpunten in kaart te brengen. "Het is bizar met hoeveel mensen je zo'n proces vormgeeft. Collega's van Dienstverlening en Werk & Inkomen zorgden ervoor dat mensen werden overgeschreven naar een ander adres, dat ze in het Basisregistratie Personen (BRP) kwamen, dat ze leefgeld ontvingen. Er moesten collega's worden vrijgemaakt om dat ter plekke te regelen: je kunt niet al die vluchtelingen naar de Coolsingel laten gaan."

Een dorp op het water

Binnen drie weken zat het schip vol: 1300 vluchtelingen bleek het maximale aantal om iedereen een fijn en veilig verblijf te kunnen garanderen. Elma was zeker in het begin dagelijks aanwezig en zag dat de Oekraïners zich snel thuis voelden. "Alles was goed verzorgd. De HAL zorgde voor lekker eten en een mooie hut, het Leger des Heils was aanwezig voor alle vragen en stichting Mano verzorgde taallessen en activiteiten. Ook kwamen verpleegkundigen en collega's van de wijkteams langs. We hadden vooral moeders met kinderen en ouderen aan boord, zij vonden de veiligheid van de Volendam fijn. Je hoeft niet van het schip af, je hebt alles wat je nodig hebt. Moeders konden hun kinderen laten spelen zonder zich zorgen te maken. Het was een thuis, een plek waar je op je sokken loopt als je koffie haalt."

Er ontstond volgens Elma een dorpsgevoel, inclusief hechte vriendschappen en mensen die op elkaars kinderen pasten toen de bewoners na verloop van tijd ook aan het werk gingen.

“Het was een **thuis**, een plek waar je op je sokken loopt als je koffie haalt.”

“Net als in elk ander dorp gebeurde er van alles: er werden mensen ziek, iemand kreeg te horen over bombardementen in haar regio, er waren scheidingen aan boord, ruzies binnen gezinnen in een hut... Maar overwegend was de sfeer heel positief.”

In het begin was het vooral zaak om alle hutten te vullen, maar na verloop van tijd kwam er meer oog voor de persoonlijke situatie van de vluchtelingen. “Ook om spanningen te voorkomen”, licht Elma toe. “Je weet ook niet hoe lang het verblijf precies duurt. Als jij in een hut ligt met je zoon van 14 en je schoonmoeder van 68... Hoe lang ga je het volhouden? En dat nog zonder alle spanningen die de oorlog met zich meebrengt.”

Weer verhuizen

Een andere reden om meer naar de persoonlijke situatie van de bewoners te kijken, was de naderende uithuizing. Nadat de ligperiode tussentijds met drie maanden was verlengd, kwam in september het onvermijdelijke einde van de opvang op de Volendam in zicht. Dit betekende dat er voor de op dat moment 1200 aanwezige Oekraïners opnieuw een onderkomen moest worden gevonden, zoveel mogelijk rekening houdend met factoren als werk en familiebanden. “Op die laatste stap hebben we ons eigenlijk van het begin af aan voorbereid”, vertelt Elma. “Maar alsnog was het dramatisch. Zeker de jongeren hadden het zwaar, ze zochten elkaar op, hielden veel en voelden veel onzekerheid over hun toekomst.”

Om passende huisvesting te vinden, voerde de organisatie gesprekken met alle vluchtelingen aan boord. “We keken niet meer alleen naar kamernummers, zoals we bij het inschepen hadden gedaan. Op een gegeven moment weet je namelijk

---

“Het is gelukt om iedereen een goede nieuwe plek te geven.”

niet meer dat hut 313 en 315 bij elkaar horen.” Het was een mooi maar ingewikkeld proces om alle bewoners tevreden te stellen. “In het begin ging het matchen nog vrij makkelijk, bijvoorbeeld als iemand werk had in de kassen van het Westland. Maar bij de laatste vijfhonderd mensen en beperkte ruimte in de regio werd het toch lastig. Het is uiteindelijk gelukt om iedereen een goede nieuwe plek te geven.”

Gedenkhoekje

Terugkijkend noemt Elma het contrast tussen de omstandigheden op het schip en de thuissituatie een van de grootste uitdagingen. “Het is natuurlijk een mooi schip, dus veel mensen aan boord kampten met schuldgevoel, ze voelden schaamte tijdens het videobellen met het thuisfront. Daarom is het goed dat we de opvang zelf sober hielden. Er was een fijne slaapplek, de omgeving was veilig, het eten werd verzorgd, maar het sociale deel moesten de vluchtelingen vooral zelf doen. Dat is ook goed voor hun gevoel van zelfstandigheid.”

Ook om die reden denkt Elma dat een half jaar op de Volendam het maximale was. “Hoe je het ook wendt of keert: het is een rare manier van leven, alsof je permanent in een hotel woont. Het zijn ook veel mensen bij elkaar, dat kan ook voor spanningen zorgen. Kleinschalige opvang is uiteindelijk voor alle partijen fijner, dan heb je meer zicht en sturing en kunnen mensen sneller integreren. Maar voor deze situatie was de Volendam een mooie uitkomst, het was goed zo.”

Zou Elma zelf nog op cruise gaan, nadat ze een half jaar op de Volendam heeft doorgebracht? “Van tevoren dacht ik: nooit. Maar nu snap ik het wel, het heeft wel iets veilig, iets prettigs. Alles is geregeld, je hoeft niet van het schip af.” Mooi is dat de Volendam nog altijd een stukje Rotterdam aan boord heeft: een gedenkhoekje met onder andere tekeningen die de Oekraïense kinderen maakten. “Laatst stuurde Sibrand van de HAL [zie kadertekst] me een video van dat hoekje, de Volendam lag toen bij Italië. Op de achtergrond klonk de muziek die de hele dag wordt afgespeeld op het schip. Toen ik dat hoorde kwam het gevoel direct terug.” ■

Holland America Line

Zonder de medewerking van de Holland America Line was de opvang op de Volendam natuurlijk onmogelijk geweest. Sibrand Hassing, director Fleet Operations, vertelt trots over de bijdrage die zijn bedrijf kon leveren.

Cruise cancelen

Toen de HAL de vraag kreeg of het bedrijf een schip beschikbaar had, werd de Volendam net voorbereid om weer de vaart in te gaan. Tijdens de coronapandemie had het – net als de andere cruiseschepen van de rederij – voor onderhoud op het droogdok gelegen. Nu reizen weer mogelijk was, hadden mensen hun cruise op de Volendam al geboekt. “In eerste instantie waren klanten wel teleurgesteld over het uitstel”, vertelt Sibrand. “Maar toen ze de reden hoorden vonden ze het direct een mooi plan.”

Veiligheidschecks

Als cruiserederij ben je gebonden aan internationale veiligheidsregels. Dit houdt onder andere in dat je te allen tijde moet weten wie er aan boord zijn, of het schip nu vaart of niet. “Er moet een check zijn, net als op een luchthaven”, licht Sibrand toe. Toen de vluchtelingen aankwamen, was er op de kade een soort cruiseterminal van tenten opgezet. Hier konden zij zich registreren en ging hun bagage door een scanner. Het was al doende leren, ook voor de HAL. “We dachten in het begin: we laten mensen vast formulieren invullen, dat scheelt tijd. Bleek natuurlijk dat ze alles in het cyrillisch opschreven.”

Uitbraak?

Toen veel kinderen in de eerste dagen ziek werden, dacht de crew

aan een uitbraak. Al snel bleek niet een bacil maar het buffet de boosdoener. “De kinderen vielen echt aan op de patatbak en het toetjesmenu”, lacht Sibrand. “Daar hebben we toen gelijk maar iets aan gedaan.” Met verloop van tijd stemde de HAL in samenspraak met de vluchtelingen het menu af op de Oekraïense smaak en traditie.

Modelburger

De HAL-crew bouwde echt een band op, zeker met de kinderen en jongeren aan boord. Terwijl ze in de kern ongeveer hetzelfde werk deden als normaal, hadden ze eigenlijk een hele andere baan. “De publieke ruimtes waren de huiskamers, daar kwam iedereen samen. Het sociale aspect was heel belangrijk.” Eén jongetje in het bijzonder bleef Sibrand bij. “Hij moet een jaar of twaalf zijn geweest en hij vroeg behoorlijk veel negatieve aandacht. We zijn toen beter naar de situatie gaan kijken. Wat bleek? Zijn moeder was getraumatiseerd en verbleef veel in de hut. Hij verzorgde haar én zijn broertje van 5. De bemanning ontfermde zich toen over hem. Daarna was hij misschien wel de meest behulpzame opvarende, hij corrigeerde bijvoorbeeld andere gasten als ze rommel maakten op het schip. Hij wist vanaf dat moment dat hij later op een cruiseschip wil werken.”

Nalatenschap

De HAL kijkt met trots terug op de opvang. “Ik had niet verwacht dat de directie direct ja zou zeggen op dit verzoek”, geeft Sibrand toe. “Maar het belang was zo duidelijk, er was geen moment discussie.” De (internationale) top van de rederij kwam langs tijdens de opvangperiode, een bezoek dat veel indruk maakte. En dat gedenkhoekje? Dat is er nog steeds. Eind 2022 zakt de Volendam af, van Florida via Midden- en Zuid-Amerika naar Antarctica. Met aan boord de Rotterdamse tekeningen van de Oekraïense kinderen.

Veerkracht van de stad

Opvang van vluchtelingen, asielzoekers en statushouders was voor de gemeente al bekend terrein, maar de schaal waarop en de snelheid waarmee de Oekraïense vluchtelingen dit voorjaar hulp nodig hadden was ongekend. Programmadirecteur Winfred Schop en -manager Annemieke van der Kooij blikken terug op de afgelopen maanden én richten hun blik op de toekomst.

Een mooie opdracht

In maart ging het snel. Kort na het uitbreken van de oorlog werd er een noodwet uitgevaardigd die burgemeesters verantwoordelijk stelde voor de opvang – in de breedste zin van het woord – van Oekraïense vluchtelingen. “Daar waren we natuurlijk niet op voorbereid”, weet Winfred nog goed. “Omdat dit een ‘officiële’ crisis was, hebben collega’s van bevolkingszorg in enkele uren de sporthal de Wielewaal ingericht om in ieder geval mensen te kunnen ontvangen.”

Dat leidde direct tot de eerste hoofdbrekens. “Hoe weet je bijvoorbeeld of kinderen bij ouders horen? Daarom hebben we jeugdbescherming erbij gehaald. We hadden medicijnen nodig, er was te weinig ondergoed, noem maar op.” Al doende leerde de organisatie, met hulp van de stad. “Er kwamen zoveel spullen binnen en mensen wilden allemaal helpen. Op den duur moesten we het zelfs afschermen. Het was mooi, maar op zichzelf ook weer lastig.”

Welkome gasten

Annemieke noemt het een openbaring dat zeker de helft van alle vluchtelingen onderdak vonden bij mensen thuis. De verwachting was in eerste instantie dat deze particuliere opvang een paar weken zou duren, maar inmiddels verblijven veel Oekraïners al maanden bij dezelfde gastgezinnen. “Die solidariteit is indrukwekkend. Het is heel bijzonder om te zien hoe mensen zich zo in het leven van een ander verdiepen en hun huis openstellen.”

De gemeente moet deze vorm van opvang vooral faciliteren, vindt Annemieke. “Als gemeente willen we ondersteuning bieden, er niet overheen gaan hangen.” De organisatie zette gastgezinnencafés op om informatie uit te wisselen en gaat op huisbezoek, als er ondersteuning nodig is. “Gelukkig gaat het bijna altijd goed en als het nodig is zoeken we met gastgezin en vluchtelingen naar een oplossing. Deze vorm van opvang is in deze omvang in onze stad nog nooit vertoond, dat geeft veel hoop.”

Denken in kansen

Winfred en Annemieke zien allebei de tijdelijke huisvesting, bijvoorbeeld in verbouwde kantoorpanden en woonzorgcentra, als een bijzonder resultaat. Annemieke: “Mooi hoe nu in deze noodsituatie van alle kanten wordt meegedacht door collega’s wat er wél kan. En hoe het Rijk bijspringt in de financiering. Plekken die al jaren leegstonden krijgen nu opnieuw een bestemming en worden weer onderdeel van de wijk.”

Winfred vult aan: “Het concept tijdelijke huisvesting bestond eigenlijk niet. Nu kan het wél, zonder problemen met omwonenden bovendien. Alles kwam in een stroomversnelling. Normaal kost een energieaansluiting bij wijze van spreken een half jaar, nu was Eneco soms al aan het graven voor wij ervan wisten. Zo is het gelukt om voor al die Oekraïners huisvesting te vinden, dat is iets om trots op te zijn.”

Juist die vereende krachten maken deze opvangsituatie uniek.

Annemieke: “Ook die verbondenheid van collega’s, dat geeft zoveel energie. Organisatorisch is het een superinteressante klus. Van de wethouder tot team matching op de Max Euwelaan en van de bouwinspecteur tot de mensen van afdeling onderwijs: de wil om deze klus snel en goed te klaren is enorm.”

Schop is ongelofelijk trots op alle collega’s die als vrijwilliger of in de programmaorganisatie hebben meegeholpen. Na de vliegende start met het inrichten van de noodopvang raakten collega’s van alle clusters betrokken. “Onze collega’s van Vastgoed voor de zoektocht naar panden, de inrichting en het beheer, van dienstverlening voor

het inschrijven in de BRP, vanuit W&I zodat zij leefgeld konden uitkeren, van BCO voor belangrijke zaken als financiën, inkoop en communicatie, Maatschappelijke Ontwikkeling dat hard werkte aan het regelen en organiseren van onderwijs, zorg en dagprogrammering. Een enorme klus die we alleen samen kunnen doen.” Alleen samen, dus in verbinding met Rotterdam. Annemieke: “Gelukkig kunnen we ook bouwen op een goede relatie met veel partners in de stad. Zo kunnen we snel oplossingen vinden.”

Bestendigen, maar met elan

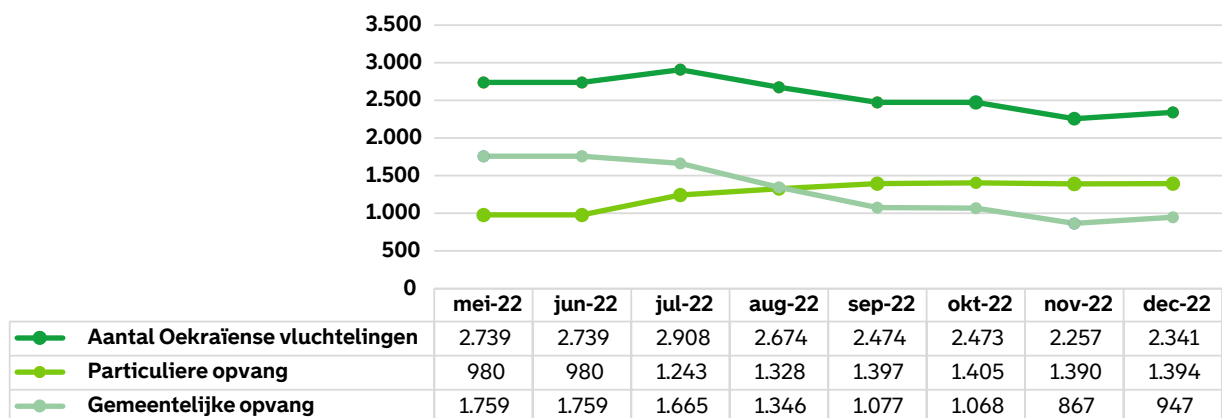
De organisatie staat juist nu voor een van de grootste uitdagingen, denken de programmadirecteur en -manager. Hoe ga je van crisis naar regulier werk? En hoe breng je meer structuur aan zonder de daadkracht te verliezen?

Winfred vindt dat de organisatie hierbij vooral naar de stad moet kijken. “Dat is ook een van de lessen die we uit de coronatijd hebben geleerd. Toen zijn we zelf gaan rennen, wilden we alles regelen. Nu hebben we de (zorg)partners in de stad veel eerder betrokken. Het Leger des Heils, Stichting Mano, de Lelie Zorggroep, Centrum voor Dienstverlening, noem maar op: ze wilden allemaal helpen. Er zit zoveel energie bij onze partners in de stad. Met al onze ambtelijke zorg halen we die vaart er soms juist uit. Structuur is goed, maar zijn we vaak niet bezig met overstructureren? We moeten leren soms dingen gewoon te laten gebeuren, dan ontstaan er juist mooie dingen.”

Ook Annemieke probeert de organisatie naar buiten te laten kijken. “Kijk eens wat de stad allemaal doet: buurtbewoners, organisaties als kerken, mensen die belangeloos Oekraïense kinderen voorlezen of op andere manieren bijspringen... Er is een enorme veerkracht in de stad. Die zie ik ook in de gemeentelijke organisatie: erg mooi.”

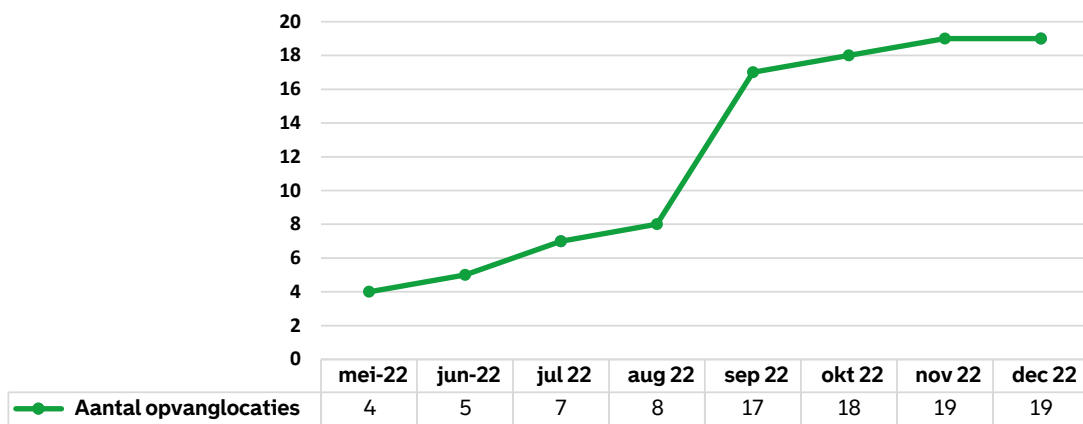
Winfred en Annemieke kijken hoopvol naar de toekomst. Winfred: “Met partners, collega’s, Rotterdammers en Oekraïners hebben we dit samen vormgegeven: een heel mooi voorbeeld dat het gewoon kan, ook over langere tijd. Het geeft energie, het geeft vertrouwen. Er komen vast nog spannende tijden aan, maar linksom of rechtsom: de gemeente kan samen met de partners en de Rotterdammers zelf heel wat aan.” ■

Oekraïense vluchtelingen in Rotterdam: feiten en cijfers

Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond begon in mei met de registratie van data over het aantal vluchtelingen uit Oekraïne.

Aantal gemeentelijke opvanglocaties in Rotterdam

Vanaf mei gingen de gemeentelijke opvanglocaties open.

Colofon

December 2022

Warm welkom | Magazine over de opvang van Oekraïense vluchtelingen in Rotterdam

Een uitgave van de gemeente Rotterdam

Vormgeving: Opschudders BV

Interviews: Opschudders BV
Sam van den Eijnden
Gemeente Rotterdam

**(Eind)redactie
en coördinatie:** Mylène Baggerman
Sam van den Eijnden
Yvonne Kremer
Gemeente Rotterdam

Fotografie: Rhalda Jansen (cover, p. 6, 8, 9, 10, 11, 16, 17, 24, 26 en 35)
Arnoud Verheij (p. 2, 5, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 23,
27, 28, 29, 30, 31, 32, 33 en 36)
Gemeente Rotterdam (p. 3)
Winish Chedi (p. 7)

**Gemeente
Rotterdam**